

Pole Ná-Seve Məungi **E Teveni** **Kolente Nuiti Ma** **Sevei laazeizuve ma woo** **məungiti**

Seve məungi nii tevegai Kolente nuiti ma, Keelai Pole ɣa é seveni kona vuuləlugə maazu ləlugə (55) ɣeɣala levegai ma Yesu zələɣai vɔluma (1:1). To ɣa é ga Pole ná-seve felegəiti ma məungi niiti ti ade yea ti levegai Kolente Egilisii ma. Tanisu é sevei nii zeveni, siegi zu é ɣeni la Efeze, aisa é va li la daalimai ma, nii é ɣeni pə é bo Kolente diizuve Masedoane ta galema ziegi zu (16:5-9).

Sevei nii ɣa ga gooɣaavotegi é vile fai tanigaa va, niiti Pole ti zələni Egilisii zu nui tanigaa ya, faa ɲəi niiti ti ɣeni ɣeezu Egilisii zu, naati ti ɣeni ga zeegaaɣwee vai ta kologologi. Kolente taa wolai ləɣɣulani gola, é lo kologologi va, to ɣa é ba é la ga kulafiliba vaa ga Kolente Egilisii faa ɣaagiti sələ. Kolente nuiti ta-zeve məungi zu gaagwesu ɣila ka su nii təɣɣulaai, é lo neɣbei va: gaagwesu puugo maazu savagəi (13:1-13).

Unsosuve

1. Pole ná-tuvə gooi laazeelini Kolente nuiti ma ta é GALA mama ta-vaa zu (1:1-9).
2. Naa vɔluma é təzei ga naati gaagula ba, niiti é ti ma ɣeela wooi zələni, é lo zeegaaɣwee vaiti ba ti Kolente Egilisii zu (1:10–4:21).
3. Naa vɔluma é naa ɣaagulani ba, nii pilegai kologolo faiti ba, ta tukpə lo faiti ti keletieinti

zɔɔɔzu (5:1–6:20).

4. Naa pɛ poluma, ɛ kalagiti feeni, ɛ lo vulu vai va, ta kɔɔɔ ganigiti kɔɔ zuaiti, ta GALA dɛbi velei maaɔɔgiti, naa vɛɛ zɛnvu zu vɛɛaniiti so pelei, ta gɔvɛiti buzeɣe vai va, ti ɣula saai ya (7:1–15:58).
5. Gaabelasu, ɛ kalagi tanigaa wo, ɛ lo nu luva velei tanigaa va ta ɔɔɔ vaiti (16:1-24).

Tuvɔ gooiti

¹ Nɛi gɛ ga Pɔle, tɔligai GALA ziimai maavele ma, ga gɛ ɣɛ ga Yesu Kilista nɔ-keelai, gɔ ade-ɣɛɛloin Sosɛtɛne,

² gɔ wo luɔɔsu, wɔi wo GALA nɔ-Egilisii zu Kolente taazuve, wɔi wa-ɣotoiti gbaai wa-ɣilibalai zu wa Yesu Kilista, wo loligai ga wo ɣɛ ga GALA nɔ-nuiti, wa naati kpein ti mini-o-mini ti woɔɣulazu ade-Maliɣii Yesu Kilista ma, ti-Maliɣii, ada ɔalaagi de-Maliɣii.

³ Ade-ɣɛɛ GALA ta de-Maliɣii Yesu Kilista ti zalai la wo ma, ti ziileigi ve wo ve.

Pɔle GALA mama fai Kolente nuiti ta-vaa zu

⁴ Nɔ mamagi veezu GALA bɛ yeenɔpɛ wa-vaa zu, tɔɔzei zaalai va, ɛ daa wo ma ga Yesu Kilista maavele.

⁵ Mazɔɔɔ ɛ wo laazeelive, ɛ vɔova ma, fai pɛ su Kilista zaɔui zu, kpɔɛzuɣulai zu, faaɣwɛgi zu.

⁶ Zeele wooi ɛ wosu Kilista nɔ-faa zu, naa ɣɛvele ɔɛtɛve wo zaama ga pago.

⁷ Naazu, wo la valani GALA nɔ-veɛanii tanɔpɛ ma, wɔiti wo ade-Maliɣii Yesu Kilista nɔ-kulakɛɛma yeei maaɔɔunsu.

⁸ Toɔa wo make, wo lo kpaan eyesu gaabela foloi zeeli, nii a ke peelalazu nɔpe ge mina ge wo va, de-Maligi Yesu Kilista ná-foloi zu.

⁹ GALA ka ga woogeɔila nu ná-minazegegiti su, GALAGI é wo loliga ga wo ge kpɔfaamai zu wa ná-Doun Zunui Yesu Kilista, ade-Maligi.

Zeeɔaɔwee vai Kolente Egilisii zu

¹⁰ Kɛleaiti, ná wo maanɛɛɛzu ade-Maligi Yesu Kilista laaseigi maavele ma, wo pe à zoloo woo ɔila ma, zeeɔaɔwee vaa mina ge wo zaama. A ɔili va kpaan, wa-ɔisiɛi ta wo ɔisu vai ge ga ani ɔilagi.

¹¹ Mazɔɔ, kɛleaiti, Kolowe ná-pelewu nuiti ti boge mà ga sakpegiti ta wo zaama.

¹² Nii gè pɔ gè bo, toɔa ga nii: Wo ɔilagilagi ɔa bosu, é da ge ma: «Nɔun, ná ga Pɔle volu nu,» baa «Nɔun, ná ga Apolɔse volu nu,» baa «Nɔun, ná ga Piyɛle volu nu,» baa «Nɔun, ná ga Kilista volu nu.»

¹³ Wa ɔisiɛzu ga Kilista ɔaɔweeɛ su baa? Pɔle ɔa é baɔni saa wului ma wa-vaa zu baa? Wo batizeni Pɔle laaseigi zu baa?

¹⁴ Nà GALA masasu, ga gè la wo tanɔpe kpatizeni, kɛni Kilisepuse ta Gaiyuseni nɔ,

¹⁵ naa ɔa a ke nu nɔpe ge mina ge, é batizeni dàaseigi zu.

¹⁶ Ungo, gaama ve! Gè Setefanase ná-pelewu nuiti kpatizeni balaa. Naa volumna, gè la kwɛɛ, ni gè taɔiligaa batizeni mɔnɔ.

¹⁷ Kilista la ɔɛni tèveni batize vaa ma, kɛni Woo Niine Ugoi laazeeli vai, naa mina ge ga nuɔuseiti ta-ɔimalai ma bɔɛzuɔulai maavele, naa ɔa a ke Kilista zaa vai saa wului ma, naa mina ge ga wa-fuun faa.

Yesu Kilista ɔa é ga GALA ná-zɛbɛi ta ná-ɔimalai

¹⁸ Tɛnɛgi é wosu é lo Kilista zaa vai va saa wului ma, naa ɔa ga ɔimalala vaa naati gaazu, niiti ti undaavilisu, kɛɛ dɛiti de kizo pelei ma, toɔa de vɛ ga GALA ná-zɛbɛi.

¹⁹ Mazɔɔɔ sɛvɛvɛ GALA Sɛvɛi zu ga:
«Nà ɔima nuiti ta-ɔimalai ɔologolo,

nà kelegele nuiti ta-ɔelegelegi ɔɛ ga faa naka.»*

²⁰ Mini ɔa ɔima nui ná? Mini ɔa tɔ kalamɔin ná? Mini ɔa niima eteai zu daaɔɔɔ nui ná? GALA ge la niima eteai zu ɔima vai ɔɛɛni ga ɔimalala vaa baa?

²¹ Tama, GALA ge deveni ná-ɔimalai zu ga eteai la zooga é va tɔun kwɛɛ nui ná-ɔimalai zabui zu. Naa ɔa é ba, GALA ge deveni ga pagɛ ga é naati kizo, zɔiti ti ɔidaaleveai ga wooi naa maavele nii gi daazeelizu, nuiti ti kaazu ga ɔimalala bɔɛi vɛ.

²² Zuifuiti ta laavɔɔ vaiti maaɔaazaɔabosu, Gɛɛkiiti ti da ɔimalai ɔaizɛ.

²³ Giya ma, Kilista baɔɔ vai saa wului ma, gá naama wooi laazeelizu, naa ɔa Zuifuiti bɛ ga kɔɔɔziɔa zabu, é ɔɛ ga ɔimalala vaa zii ɔiligiti bɛ,

²⁴ kɛɛ niiti GALA ge ti loligai, Zuifuiti ta zii ɔiligiti, Kilista ɔa ga GALA ná-zɛbɛi ta GALA ná-ɔimalai naati bɛ.

²⁵ Mazɔɔɔ nii é nu ɔaazu ga GALA ná-ɔimalalai, naama ɔimalai wɔɔɔvɛ, é leve nuiti ta-ɔimalai va, ta nii é nu ɔaazu ga GALA ná-zɛbɛsulalai, naa zɛbɛi wɔɔɔvɛ, é leve nuiti ta-zɛbɛsulai va.

²⁶ Kɛɛleaiti, à bɔɔɔ ɔɛvele vɛtɛ dɛɛ: Wo ɔɛni ga bɛgele, wɔiti GALA ge wo loligai ga wo va pɔ?

* **1:19 1:19** Eza 29:14 bogɛ é zoloo Gɛɛke woo zɛvɛ wolɔmai ma.

Eteai letemazu, ġima nui la moinni wo zaama, 6aa zobobe nuiti, 6aa seizumaanegiti.

²⁷ Kele GALA ge yiimazeġġea ga naama aniiti, niiti eteai ti levezu ga ġimalala aniiti, é va ġima geleiti unfe ga tiye. E yiimazeġġea ga zebesulala aniiti, é va zebesulala geleiti unfe ga tiye.

²⁸ GALA ge yiimazeġġeue ga naa, nii eteai devezu ga tosu la ba, ti 6aaġulazu ma, é la ġaazu ga ani nape, nii a ke é naati gaavala ba, niiti ti levezu ga ani biigiti,

²⁹ naa ġa a ke, nu6usei tanape ge mina 6oġo maamuse GALA gaazu.

³⁰ Kele GALA ge wo ġilive Yesu Kilista va, é Kilista ġe ga da-ġimalai. Kilista maavele ma de ġea ga telebo nuiti GALA gaazu, ta nu jadegaiti, de unmoġi zol6oġa da-ġotoiti ma.

³¹ Naa ġa é ba, eġevelei seueai la GALA Seuei zu: «Zoi é p6 ga é 6oġo maamuse, é 6oġo maamuse Maligii ġee vaiti su.»†

2

P6le ná-tenegi é boni Kolente

¹ Keleaiti, siegi zu gè liini la wo v6 be, ga gè GALA ná-faazeikpasui ma l6oġfuzu vaiti daazeeli wo ma, gè la ġeni woo woni wo ma, nii gaag6azu 6aai, 6aa ġima 66e maayikiai.

² Mazol6o gè deveni ga gè mina ani ġili nape kwee, yeeg6ġalai zu gè keezu wo zaama, keni Yesu Kilista, Yesu Kilista nii é 6ad6ni saa wului ma.

³ Naa ġa é ba, gè 6oġo l6eni ga woye ga z6be la b6, gè ġe duai ta sasubali wolai zu.

† 1:31 1:31 Zel 9:23.

4 Nà-kalagi ta nà-tenegiti ti la ɣeni wosu ga nuɓuseiti ta-gelegelegi ma ɣimalai, keni Zenvu Nadeɣai ná-zɛbei ma ɣulakeɣemai lɛɛ vai,

5 naa ɣa a kɛ wa-ɣidaalevei mina zɛɛ nuɓuseiti ta-ɣimalai va, keni GALA ná-zɛbei.

GALA ná-ɣimalai

6 Anɛɛ naa ve, ɣimala ɓɔɛi ɣa gi daazeelizu naati ma, niiti ti ga nu ɣiteiti kidaalevei zu. E la ga nii eteai devezu ga ɣimalai, ɓaa niima eteai zu ɣundigiiti ta-ɣimalai, niiti ti vaazu ɲɛɛɛzu.

7 Gá GALA ná-ɣimalai laazeelizu, nii é ɣeni dɔɔɣui zu eyɛsu za. GALA ge kɛtenɛi ɣana kaite aisa wɔɔwɔɔɔi, é va ɣɛ ga lɛbiyai ade ma vaa ma.

8 Eteai niizu ɣundigiiti tagila kpalaa ge la ɣeni naama ɣimalai ɣwɛɛ. Mazɔɔɔ ni ti ɣeni kwɛɛ, ti la ɓena lɛbiya Maligii ɓaɗɔ saa wului ma.

9 Kɛɛ sɛvɛvɛ GALA sɛvɛi zu ga:

«Nii nu nɔpɛ gaazu la dɛ kaani,

nii nu woiyeɣɛ la dɛ mɛnini,

nuɓuse la dɛ ɣigaizienɛ su,

naa ɣa GALA ge kɛɛɛɛi naati bɛ, niiti ti nɛai vɛ.»*

10 Tama, ada ɣa GALA ge dɔɔɣuzu vai naa ɣulaai keɣema ade vɛ ga ná-Zenvui maavele. Tɔɔzei Zenvui ɣa fai pɛ fɛɣɛɛfɛɣɛɛsu, anɛɛ GALA ná-faazeikpasui niiti ti lɔɔɣuai gola.

11 Nu ɓɔɣɔ yenvui nɔ ɣa é ɣigi zu vai ɣwɛɛ. Zekana é la, GALA Zenvui nɔ ɣa é GALA kigi zu vai ɣwɛɛ.

12 Gá ma, gi la eteai ná-zenvui zɔɔɔni, keni Zenvui ɓɔɣɔi nii seɣeai GALA pɔ bɛ, naa ɣa a kɛ gi faanɛɛi kpein kwɛɛ, nii GALA ge kɛa gi vɛ.

* 2:9 2:9 Eza 64:3.

¹³ Gi la naama bɔɛiti bosu eɖeɛvelei nui ná-ɖimala bɔɛi ma ɖalagi la, keɛ keɛni niiti GALA Zenvui kalagi wosu da. Zekana gi zenvu zu ɖaama vaiti zɔɖɔzuɖulazu la ga zenvu zu bɔɛiti.[†]

¹⁴ Keɛ nui nii GALA Zenvui la ziimaɛ, é la zooga é va yeezei Zenvui tɔna ná-gaama vaiti bu, mazɔɔ naati ta tɔun gaazu ga ɖimalala vaa nɔ. E la zooga é va ti ɖaɖa, tɔzei GALA Zenvui nɔ ɖa é ma zobogi veezu pɛ, nu va ti yɔɖɔzuɖwɛɛ.

¹⁵ Nui GALA Zenvui ziimaɛ, naa ɖa zoo é fai pɛ ma lukpɔi ɖaaleɛ, keɛ nu nɔpɛ ge la zooga é va tɔun tukpɔɖaaleɛ.

¹⁶ Mazɔɔ GALA Sɛɛi bogɛ, é ɖɛ ma:

«Bɛ ɖa é Maligii ná-kisiei ɖwɛɛ,

ɔɛ ɖa a zoo é tɔun kala?»[‡]

Tama adɔun, Kilista ná-kisiei ɖa é de ya.

3

GALA ná-botigɛ nuiti tosuɛ

¹ Nɔun ná, kɛɛleaiti, gɛ la ɖɛni zooni gɛ va bɔɛ wo ɔɔ eɖɛ nuiti GALA Zenvui loni ti luɖɔ, gɛ ɖɛni bɔɛzu wo ɔɔ eɖɛ etea nuɔuseiti nɔ, eɖɛ dɔungoiti kidaaleɛi zu Kilista ma.

² Gɛ niimidei nɔ veeni wo ya, daamiani kpaaɖaa ge la ɖɛni de, mazɔɔ wo la ɔena zie bu. Anɛɛ niizuɛ, wo la de ziaa bu,

³ tɔzei wa de ziezɔ nɔ ga etea nuɔuseiti sie ɛleɛi. Tama tei tolo ɲɔi wo zaama, ta kpɔɛ vaiti, wo la ziezɔ ga etea nuɔuseiti keɛɛle ɖaa?

[†] **2:13 2:13** *ga zenvu zu bɔɛiti*: Tati pelei taɖili ɖalaa ka ga nii: *naama nuiti ma, niiti ti Zenvui ɖwɛɛ* [‡] **2:16 2:16** Eza 40:13 bogɛ é zoloo Geleke woo zɛɛ wɔɔlmai ma.

⁴ Siigi zu wo taɣila ge ɣɛɛzu ma la: «Nà ga Pòle volu nu,» zoi ɣɛ ma: «Nà ga Apolɔse volu nu,» nuɓuseiti tuva veleɪ la ga naa ɓaa, wo va ɣɛ ziezu la?

⁵ Be ɣa mu é ga Apolɔse? Be ɣa é ga Pòle? Botiɣɛ nuiti nɔ, niiti wo ɣidaaleveai nɔ ti ya, eɣevelei Maliɣii ma zobogi vea la eɛɛ zea.

⁶ Gè siinni, Apolɔse kɔ ga zieɪ, keɛ GALA ka é kɛɛɛni.

⁷ Naa ma, zoi é siinsu, ta zoi é kɔɔzu ga zieɪ, naati ti la ga ani nɔɔɛ, kɛni GALA, nii é kɛɛɛzu.

⁸ Zoi é siinsu, ta zoi é kɔɔzu ga zieɪ, ta ga ɣevele nɔ, GALA ka ti ɣilagilagi zala, é zoloo ta-wotiiti ma, ta kɛ.

⁹ Mazɔɔɔ gá botii ɣɛɛzu vɔɔma GALA ná-fai zu, wa ga GALA ná-kpalagi.

Wa ɓalaa wa ga GALA ná-peɪɪ.

¹⁰ Eɣevelei GALA ge tɛɛɛgai la wo ma ná-zaalai zu, gè sebasemai laa, eɣevelei ɣima vele lo nui a ɗa kɛ la. Niizu, nu ɣili ka ta lo maazu. Keɛ eɛɛ ge dama ga ma veleɪ lo peɪɪ maazu.

¹¹ Mazɔɔɔ nu nɔɔɛ ge la zooga é va sebasema ɣili da mɔnɔ, zoi volu daai, nii é ga Yesu Kilista.

¹² Nui ta ɣa zoo é to sebasemai naa maazu ga zanugi, ɓaa walii, ɓaa kɔtu zɔngɔ ɓaagiti, ɓaa gului, ɓaa tufa vɔɔi, ɓaa muiin.

¹³ Keɛ eɛɛ ná-kɛɛwotii ma zii ɣa ɣula keɛ zu tukɔɔɔaaleve voloi, tɔɔzei toɣa ɣula keɛ zu abui ɣa, abui ɣa eɛɛ gilagilagi ná-kɛɛwotii zuɣɔɣɔ.

¹⁴ Ni nui ta ná-kɛɛwotii é toɣai sebasemai naa ɣa, naa la ɣɛ ɣalani abui ɣa, naama nui ɣa zalai zɔɔɔ.

¹⁵ Keɛ zoi ná-kɛɛwotii a ɣalana, toɣa vala salai ma, keɛ tɔ ɓɔɣɔi ɣa ɣizo, eɣɛ a leve abui zaama.

¹⁶ Wo la sugwεε baa ga wa ga GALA sei vεlei, ga GALA Zenvui ɔa zeini wo-yiimave?

¹⁷ Ni nu a GALA sei vεlei ɔologolona, GALA ka naama nui ɔologolo. Mazoloo GALA sei vεlei nadege, wa ɔa wo ga naama vεlei.

¹⁸ Nu nɔpe ge mina boɔɔ yaava. Ni nui ta ɔa wo zaama, ε boɔɔ ɔaazu ga ɔima nu eteai ná-kevelei ma, ε ɔe ga ɔimalala nu, naa ɔa a ke ε ɔe ga ɔima nui.

¹⁹ Mazoloo niima eteai ná-ɔimalai ɔa ga ɔimalala vaa GALA gaazu. Mazoloo seveve GALA sevei zu ga: «Toga ɔa ɔima nuiti so ga balii, nii ε ga ta-ɔeleɔele ɔoi.»*

²⁰ Seveve monɔ ga:
«Maligii ɔima nuiti ta-ɔisieiti kwεε, ta nɔ ga faa ɔaka.»†

²¹ Naa ɔa ε ba, nu nɔpe ge mina boɔɔ le su ga nuɔuse vaa. Mazoloo ti pe ta ga wɔnɔ,

²² ε ɔeni ga Pɔle ve, baa Apolɔse ve, baa Piyεle ve, baa eteai ve, baa nu yenvui ve, baa saai ve, baa niizu vaiti be, baa faiti be ti vaazu. Ti pe ta ga wɔnɔ,

²³ kele wɔun, wa ga Kilista nɔnɔiti, Kilista ɔe ga GALA nɔnɔ.

4

Kilista ná-keelaiti

¹ Wo maanεεve, wo gi leve ga Kilista ná-botigε nuiti, ta nuiti GALA ná-fai ma loɔɔzuzu vaiti kalivaai ti ma.

² Nii εse pe ge pɔ kaliva ma make nuiti ta-vaa zu, naa ɔa ε ga, ti ɔe ga woogɔɔila nuiti.

* **3:19 3:19** Zɔb 5:13. † **3:20 3:20** Guy 94:11 bogε ε zoloo Geleke woo zεve wɔlɔmai ma.

³ Nòun nà, gè la yiizoolɛzu ga wo tũkpɔɔfaaleve vai, ɔaa eteai tũkpɔɔfaaleve vai. Gè la ɔɔɔɔ lukpɔɔfaalevezu ɔalaa, nà ɔɔɔɔi.

⁴ Anɛɛ ni gè la ɔɔɔɔ veelalazu kigi zu, naa la bosu ga nà pee zɔɔɔ naa zu. Zɔi é tũkpɔɔfaalevezu, tɔ ɔa é ga Maligii.

⁵ Naa ɔa é ba, à mina faa nɔpɛ ma lukpɔ ɔaaleve ma yeelugɔ, eyɛsu Maligii va. Toɔa kpidi zu ɔɔɔɔzu vaiti kula keɛma, é nuiti ziimave vaiti dɛɛ. Názu ɔa ɛɛ ka maamusei zɔɔɔ da GALA zea.

⁶ Kèeleaiti, nii gè boga, gè pokɔɔɔga gi ma gá Apolɔse, é ɔɛ wo vɛ ga kalagi. Wa gaɔa ɔalaa ga gá-voogi maavele, ga wo mina ɔudɛ naa maazu, nii seveai, wo tanɔpɛ ge mina waso, é va lo nu volu, nu laalɔɔma.

⁷ Mazɔɔɔ ɔɛ ɔa é è vizɔ ga zɔiti ba? Leeni ɔa é è ya, nii GALA ge la feeni è ya? Ni tama fea nɔ vɛ è ya, da wasosu ɔale, eɔɛ é la veeni nɔ è ya?

⁸ Wo wo wɔinma anii pɛ sɔɔɔɔge na! Wo ɔetɛvɛ na! Wo ɔɛa ga masagiti, tama gi la ga masagaa! Nà pɔ ga wo masa fai ɔɛ ga ɔite, naa ɔa a ke gi masa fai ɔɛ wo va!

⁹ Mazɔɔɔ nà ɔisiezɔ ga GALA ge gi zeida, ɔɛi gi ga keelaiti, gi ɔɛ ga nuiti ma ɔaabelagiti, gi ɔɛ eɔɛ nuiti deveai ti ma ga ti za keɛi zu, gi ɔɛa ga pɛɛ ganii eteai pɛ ɔɛ: geezuɔeelaiti ɔɛ, ta nuɔuseiti pɛ ɔɛ.

¹⁰ Gá ga ɔimalala nuiti Kilista ná-faa zu, keɛ wɔun, wa ga ɔima nuiti wa-ɔilibalai zu wa Kilista. Zeɔɛ la gi va, keɛ wɔun, wo zuɔaave. Lebiyai ɔa wo vɛ, keɛ ɔun, ɔaɔɔulave gi ma!

¹¹ Zaaɔaza, gi maa ɔa nɔɔzu ga pului, ta kpɔɔle wɔin, ta seɔɛ vɛɛloi, gá ɔɔɔai laawu, gi ɔɛ ga teveteve nuiti,

¹² gá ɓɔɓzu ga botii ɗɛa ga gi-yeeiti. Ta gi voomuna, gi tuya loo. Ta gi wɔnzegɛna, gi zie naa wu.

¹³ Siɛgi zu ti gi-ɓɗɔi ɗologolosu da, gá ɗa ɓɔɛ ga pagɔ. Ta gi levezu ga eteai ma nɔɗɔi, anii pɛ ma ɗavai, eyɛsu niizu.

¹⁴ Wo unfe faa laade gè va ɗɛ niima vaiti sɛvɛzu la wo ma, kɛɛ gè wo ɗala, eɗɛvelei wo la ga dɔinti, wo nɛai bè.

¹⁵ Anɛɛ ni kalamɔn waapuugo (10.000) ɗa wo ya Kilista ná-fai zu, wo-ɗɛɛ ɗa ɗila kpe nɔ, tɔɔzei ná ɗa gè wo zɔɓɔga kidaalevei zu, Yesu Kilista ná-fai zu, ga Woo Niine Uagɔi laazeeli vai maavele.

¹⁶ Nà wo maanɛɛɛzu deɗemu ga wo vɔkɔɗɔ mà.

¹⁷ Naa ɗa é kɛɛni, gè Timɔte leveni wo ma, dɔin nii nɛai bè gola, é ga woɗɛɗila nu Maliɗii ná-fai zu. Toɗa wo ɗitoo naati su, velei gè nà-eteai ziezɛ la Kilista ná-fai zu, velei gè ma ɗalagi wosu da adave pɛ, Egilisiiti su.

¹⁸ Wo zaama, tanigaani ti ɗɛni wasosu, ti ɗa ɗisɛ ga gè la mɔ va wo vɔ bɛ.

¹⁹ Kɛɛ ni Maliɗii a laana ga, su la ɗoozazu gè va wo vɔ bɛ. Názu waso nuiti ta-ɓɛzuɗulai laade gè va ɗɛ kaazu, kɛɛ kɛni ti-zɛbei!

²⁰ Mazɔɓɔ GALA ná-masadai la ga kpɛzuɗulai nɔ, kɛni zɛbei.

²¹ Leeni ɗa wo pɔ? Gè va wo vɔ bɛ ga tukpɔi, ɓaa nɛɛbei ta sɛɛbogi?

5

Kpuse zu vaiti ti ɗɛni ɗɛɛzu Egilisii zu

¹ Toɔa wosu adave pe ga kologologi ɔa wo zaama, kologologi nii nui niiti vɔɔ ti la GALA kwɛɛ, ti la ma zii ɔɛɛzu, ga wo taɔila ge vilega keɛɔɛ anzaɪ vɔlu!

² Wasogi ɔa wo su gola! Wo pe wo maanɛni wo yiiɔɔɔ, naa ɔa a la ke zunui é naama vai ɔɛai, é ɔula wo zaama!

³ Nɔun na, anɛɛ ni maagoozave wo va kpusei zu, na wo ɔoba kisiei zu. Tama ge nui naa lukpɔgaalevea Maligii Yesu laaseigi zu, eɔɛ na ɔe ná.

⁴ Wa ɔaaleɛna ba, na wo ɔoba kisiei zu. Maligii Yesu ná-zɛbei zu,

⁵ à naama zunui ve Setana ya, nii a ke kpusei ɔologolo, nii a ke zɛnvui ɔizo Maligii ná-foloi zu.*

⁶ Wa-ɔɔɔwɔɔɔɔ la vani. Wo la kwɛni ɔaa, ga: «lɛvi tago nɔ ɔa a ɔa bulu vukɔ ɔaayɔgai pe kpokolo»?

⁷ A lɛve wɔɔɔmaiti kpein kula ɔɔɔɔ zaama, naa ɔa a ke wo ɔe ga bulu vukɔ ɔaayɔga niinei. Gaamazu, lɛve la wo va, mazɔɔɔ ada-Uakegi ma vaala zivɔi ɔulani ga zalaɔai, Kilista ɔɔɔɔ ɔa é ga naa.

⁸ Naa ɔa é ba, ade mina ɔa-vetii naa ɔula ga lɛve wɔɔɔmai, é mina ɔe ga kelegele ɔɔi ta suɔɔi ma lɛvi, keɛ kɛni é ɔe ga bului lɛve la su, nii é ga ɔadeɔi ta gaamai.

⁹ Gè seɛni na-sevi zu, ge teɛ wo ma, ga kpɔfaama mina ɔe wo yɔɔɔzu, wa kologolo nuiti.

¹⁰ Naa la bosu ga kpɔfaama mina ɔe wo yɔɔɔzu ɔegeɛin, wa naati kpein ti eteai zu ga kologolo nuiti, ta koozu yii nuiti, ta unma nuiti, naa vɛɛ

* **5:5 5:5** *nii a ke kpusei ɔologolo, nii a ke zɛnvui ɔizo Maligii ná-foloi zu: Tati pelei taɔili ɔalaa ka ga nii: nii a ke faa ɔɔi nii é ziimave, naa ɔologolo, nii a ke é ɔizo Maligii ná-foloi zu*

kooḡḡ gani koo nuiti ba. Ni naa ve, keni wo ḡula eteai zu.

¹¹ Ba. Nii gè pɔ gè bo, naa ḡa ga, kpɔfaama mina ḡe wo yooḡzu wa nui naa, nii é ḡeezu, toḡa ga kidaaleve nui ta, ni a ḡena ga koloḡolo nui, ḡaa koozu yii nui, ḡaa kooḡḡ gani koo nui, ḡaa tɔḡḡ ḡologolo nui, ḡaa nui dɔɔi koloḡologai, ḡaa unma nui. Wo maa la neeni, wo va anee daami wo voooma wa naama nu zii.

¹² Nà ḡa nei maaneai, gè naati tukpooḡaaleve, niiti ti la ga kidaaleve nua ḡaa? Zoiti ti wo zaama, naati tei wo va ḡe ga ta-lukpooḡaaleve nuiti ḡaa?

¹³ Zoiti ti la ga GALA peḡe wu nui ta, GALA ka naati tukpooḡaalevezu. «À nu ɲɔi be, wo kula boḡḡ zaama.»[†]

6

Keletiɛinti zooḡzu lukpooḡaaleve vai

¹ Ni kpɔe ḡa wo ta yooḡzu ta keeḡeloin, toḡa zoo ḡale, é lii la tukpooḡaaleve nuiti pɔ be, ti la luazu GALA ba, é la lia la GALA ná-nuiti pɔ be?

² Wo la suḡwee ḡaa, ga GALA ná-nuiti ka ti vaazu eteai lukpooḡaalevezu? Ni tama wa ḡa wo maaneai ga wo eteai lukpooḡaaleve, wo la zooga wo va faa goiti ma lukpɔi ḡaaleve ḡaa?

³ Wo la suḡwee ḡaa, ga ada geezuḡeelaiti tukpooḡaalevezu? Faa beḡele ḡa mu é eteai zu, nii de la zooga ma lukpɔi ḡaalevezu?

⁴ Tama, siegi zu tukpooḡaaleve vai ta wo zaama la, ga niima eteai zu vai ta, zoiti ti la levezu ga ani nɔpe

[†] 5:13 5:13 TSV 17:7 bogé é zoloo Geḡeke woo zeve wolɔmai ma.

Egilisii zu, naati ka wo ti zegezu ga tukpɔgaaleve nuiti!

⁵ Nà nii wosu wo unfe fai ma. Gima nu gila kpalaa ge la wo zaama mu baa, nii a zoo é gɛgɛlointi ta-vaawogi wo!

⁶ Kele gɛgɛloin da kɛgɛloin lukpɔ, naa da gɛ kidaalevelala lukpɔgaaleve nuiti gaazu!

⁷ Toobu mu ka niina é wo zaama, ga wo bɔɔ lukpɔ vai. Leeni vaa zu wo la yiilɔzu telebotala vai tanigaani bu? Leeni vaa zu wo la laazu ga ti va la loo wo ma?

⁸ Kele toun, wa ga wo telebotala vai gɛɛzu, wo da toomai gɛ, wo da naa gɛ gana ga wo-gɛlointi!

⁹ Wo la sugwɛɛ baa, ga telebotala nuiti ti la GALA ná-masadai zɔɔga ga tɔnɔ? A mina bɔɔ yaava, kologolo nuiti ti la GALA ná-masadai zɔɔga ga tɔnɔ, ta kɔɔ gani kɔɔ nuiti, naa vɛɛ wɛɛnzɛ nuiti ba, ta zunuiti ti laazu ga bɔɔ,

¹⁰ naa vɛɛ unma nuiti, ta koozu yii nuiti ba, naa vɛɛ nuiti ba ti bɔɔ veai dɔɔ ya, ta tɔɔ gologolo nuiti, é vɛɛ ladalala nuiti ba. Ti pɛ ti la GALA ná-masadai zɔɔga ga tɔnɔ.

¹¹ Zekana wo tanigaani wo gɛni la. Kele wo gbani, wo make yɛ GALA bɛ, wo gɛ ga telebo nuiti GALA gaazu ga da-GALAGI ná-Zenvui maavele, Maligii Yesu Kilista laaseigi zu.

A wo-busɛi zo ga pagɔ, é gɛ ga lebiya GALA bɛ

¹² «Zobo feeve bè ga gè fai ma zii pɛ kɛ,» kele kulanuma la fai pɛ ba. «Zobo feeve bè ga gè fai ma zii pɛ kɛ,» kele gè la bɔɔ vea faa nɔpɛ zea, é va zeì ùnda.

13 «Daamianigi ɔa ná nu ɔogi vaa ma, nu ɔogi ɔa ná daamianigi vaa ma.» GALA ka ti zeizu felego pe kologolo. Nui busei la ga kologologi nɔnɔ. Toɔa ga Maligii nɔnɔ, Maligii ɔa ga kpusei nɔnɔ.

14 GALA nii é Maligii wuzegeni, é kula saai ya, toɔa de wuzege balaa, é de ɔula saai ya ga ná-zebei maavele.

15 Wo la kwɛɛ baa, ga wo-buseiti ta ga Kilista busei vaalobazuɔeti? Gè Kilista busei vaalobazuɔe ta zegeni, gè kɛ ga kologolo anzanui busei vaalobazuɔe ta? Naa li poun!

16 Wo la kwɛɛ baa, ga zɔi é ɔilizu kologolo anzanui va, ta naa ta ga kpuse ɔila? Mazɔlɔ sɛvɛvɛ GALA sɛvɛi zu ga:

«Ti felego ta ɔɛ ga kpuse ɔila.»*

17 Kɛɛ nui é ɔilizu Maligii va, ta naa ta ga zɛnvu ɔila.

18 A ɔize kologologi va! Zɔɔma ɔotoiti nui ti ɔɛɛzu, naati ta kpusei voluvelei, kɛɛ zɔi é bɔɔ veezu kologologi ya, toɔa kotoi ɔɛɛzu bɔɔ busei laalɔɔma.

19 Wo la kwɛɛ baa, ga wo-busei ɔa ga Zɛnvu Nadegai zeɪ vɛɛi, nii é wo-yiimave, wo sɔlɔɔgai GALA zea? Wo la ga bɔɔ nɔnɔ.

20 Mazɔlɔ wo unmɔɔge ga sɔngɔ baa. Degɛmu à GALA dɛbi ga wo-busei.

7

Vulu vai

1 Ade naati pɛtɛna, faiti wo ti-ma zɛvɛi ɔɛai mà. Page zunui ma ga é mina anzanu vulu.*

* **6:16 6:16** Zen 2:24. * **7:1 7:1** Page zunui ma ga é mina anzanu vulu: Tati pelei taɔili balaa ka ga nii: Wo ɔɛni ma: «Page zunui ma ga é mina anzanu vulu»

² Kεε tama, nii a κε kolofoologi maala, fizoge zunui gilagilagi bofo anzai ge zea, anzanui gilagilagi bofo zinigi ge zea.

³ Zunui zini tosuve ge anzanui ve, anzai anzanu losuve ge gana no sinigi ve.

⁴ Mazobo anzai busei la no ga to bofoi nono, tofa ga sinigi nono. Zeno gana e la, anzazinigi busei la balaa no ga to bofoi nono, tofa ga anzai nono.

⁵ A mina yeegula wa-lakobai wu, kenii wa zoloonu su yeegafala laawu, nii a κε wo bofo ve GALA falii ya. Naa volu wo fale ma bofo ma, naa fa a κε, Setana mina wo le ga, ga wa bofozotalai maavele.

⁶ Na nii wosu, ge wo gula gelegele dee, kee deve laade.

⁷ A la nee be ga ese pe ge ge ga ndun kevele, kee ese ta na-vebeanii ve, GALA ge fea zea, ta nono fa ga nii, zoi nonoi ge ga nuu.

⁸ Na bosu naati ma, niiti ti la ga anzazini, ta niiti ti la zini be, ta poanzaiti, ga page ti ma, ti ye gana, egevelei ge la.

⁹ Kεe ni wo la zoosu wo va bofo zo, a vului ge, mazobo solooge wo vului ge, wa va da galasu ga bofoyiimai.

¹⁰ Zaiti ti vului faai, devei ge bosu, na laade ge va ge bosu, Maligii fa e bosu: Anzanui fuluai, e mina gula sinigi ya.

¹¹ Ni a fulana zea, e mina mo zei zini be volu, baa e ti yofozubete ta sinigi. Zunui mina gelee anzai va.

¹² Na bosu zaiti ma, Maligii woo la ga nii, na bofo ve ga: Ni kidaalevelala anzanui ta fa kidaaleve zunui ta ya, ni neeve anzanui ve ga ti eteai zie voma, zunui mina gelee ba.

¹³ Zekana nɔ é la, ni kidaaleve anzanui ta ɔa kidaalevelala zunui ta ya, ni neɛve zunui ve ga ti eteai zie vɔɔma, maa la neɛni, é va ɔele sinigi naa va.

¹⁴ Mazɔɔɔ kidaalevelala zinigi ɔa ɔadesu ga anzai maavele, kidaalevelala anzanui ɔa ɔadesu ga sinigi maavele. Ni naa laade, ti-lointi ta ɔɔɔ, tama gaamazɔ ti ɔadegɛ.

¹⁵ Anɛɛ naa ve, zɔi é la ga kidaaleve nu, naa a wɔinna ga ti bali ma, à ze ná, é naa ɔe. Zɔi é ga kidaaleve nui, zunui, ɔaa anzanui, naa la ɔilini naazu. GALA ge wo lolige ga wo eteai zie ziileigi zu.

¹⁶ Mazɔɔɔ anzanui, da kwɛɛ ɔale, ni è la vaazu è-zinigi ɔizosu? Baa anzazinigi, è kwɛɛ ɔale, ga è la vaazu è-anzai ɔizosu?

A eteai zie eɔevelei GALA ge wo loliga da ga wo siɛ

¹⁷ Eɛɛ ge zie nɔ naama yai zu nii Maliɔii feai be, siɛgi zu GALA ge tolini da. Zekana gè ma levei veai la Egilisiiti pɛ su.

¹⁸ Ni zunui ta latige pelevolu pɛ, GALA ge va toli, maa la neɛni, é va tatipelevolui ɔɔɔ. Ni zunui ta la latini pelevolu pɛ GALA ge va toli, maa la neɛni, é va ɔɔɔ lati pelevolu.

¹⁹ Tatipelevolu vai la ga faa nɔpɛ, tatipelevolulala vai ɔalaa la ga faa nɔpɛ. Nii ɔɔɔai, naa ɔa é ga nu GALA ná-deveiti so.

²⁰ Keni eɛɛ pɛ ge ye naama yai zu, nii zegai su, eyɛsu GALA ge toli.

²¹ E ɔeni ga duɔi, siɛgi zu GALA ge è lolini da? Naa mina è yiizoolɛ, keɛ ni da ɔa-wɔɔɔyɔi maazɔɔɔna, yeezei nɔ naa wu.

²² Mazɔlɔɔ duɔi nii Maligii toligai, naa gea ga Maligii ná-wɔlɔi. Zeno gana é la, zɔi é geni ga wɔlɔi toligai ma, naa gea ga Kilista ná-duɔi.

²³ Wo unmooge ga songo baa, à mina ge mono ga nuiti ta-luo.

²⁴ Kèeleaiti, ese pe ge ye naama yai zu GALA gaazu, nii é yenii su eyesu toligi wo da.

Zɔiti ti la sei peɛla zu

²⁵ Zɔiti ti la sei peɛla zu, Maligii ná-deve la zèa naati ta-vaa zu, keɛ ná kisu vai wosu, egevelei gè maawoingai zɔlɔga da Maligii ya, ga gè ge ga lada nu.

²⁶ Naa ga é ba, nii gè gisieu su pagai, toga ga solooge nu ma, é ye gana, naa lozei niizu yeegegalaiti su vaaabaagiti ba.

²⁷ Wo giliue va baa, wa anzanu? Mina pele gaizie ga wo va bali ma. E la anzanu vuluni baa? Mina anzanu gaizie.

²⁸ Anɛɛ naa ve, ni da vului geena, è la koto geeni. Ni anzalopo beai a zeina zini be, é la koto geeni. Keɛ nuiti ti vuluzu, ta kpɔlɔi zɔlɔ eteai zu, tama ná pɔ gè naa bude wo maazu.

²⁹ Keɛ nii gè bosu, kèeleaiti, to ga é ga nii: Yeegegalai zuɔugaa, é zo niizu ma niina, keni anzazinigiti ti ge ege anza la ti ya,

³⁰ zɔiti ti wɔlɔzu, ti ge ege ti la wɔlɔzu, zɔiti ti goozuneai, ti ge ege ti goozu la neeni, zɔiti ti ani geyazu, ti ge ege ani la ti ya,

³¹ zɔiti ti beɛɛ gulazu ga etea aniiti, é ge ege ti la beɛɛ gulazu ga ani. Mazɔlɔɔ niima eteai gevelei ga levesu.

³² Nà pɔ ga ziizoolɛ nɔpɛ ge mina ɔɛ wo ma. Zunui anza la bɛ, naa ɔa ɔa yiizoolɛ ga Maligii ná-faiti nɔ, toɔa ɔa ɔaaba ga é nɛɛ Maligii vɛ.

³³ Kele zɔi anzai zea, naa ɔa ɔa yiizoolɛ ga etea vaiti, toɔa ɔa ɔaaba ga é nɛɛ anzai vɛ,

³⁴ gaagwɛɛvɛ su fele. Zenɔ ɔana, anzanui é la zini bɛ, ɔaa anzalopo beai, naa ɔa ɔa yiizoolɛ ga Maligii ná-faiti, mazɔɔɔ toɔa pɔ é ɲade kpusei zu ta zenvui. Kele zɔi ma é zinigi vɛ, naa ɔa ɔa yiizoolɛ ga etea vaiti, toɔa ɔa ɔaaba ga é nɛɛ sinigi vɛ.

³⁵ Nà nii wosu wa-ɔfulanuma vai zu, é la ga gè da wo ma ga maaɔaa. Nà pɔ ga wo eteai zie ga pagɔ, nii soloogai, wo ɔiliai yɛ de Maligii va, ná-botii zu.

³⁶ Ni ta ɔana, ná-wɛɛin é maazogai, naa wɔin ma niina gola, é ɔɔaizie ga é la mɔ maaɔoun boga, kele kɛni faiti ti ɔɛ ga velel maanɛai ti ɔɛ la, é kɛ eɔɛvelei ná-kisiei la. E la koto ɔɛɛni, ti vului ɔɛ.

³⁷ Kele ni wɛɛn nui, zunu loungoi, a devena yiimavɛ, nula daani ma ga maaɔa, tɔ ɔɔɔi ná-devei vɛ, ga é mina anza zei, ni toɔa zoo ɔɔɔ zosu, é naa leve velel a zie la, naazu toɔa kɛɛzu ga pagɔ, é mina anzalopoi zei.

³⁸ Naa ɔa é ba, zɔi a ná-anzalopo maazogai zeina, naa ɔa faa vagɔ ɔɛɛzu. Zɔi balaa é la ɔɛ seini, nɔnɔi vizɔɔɛ.

Poanzaiti

³⁹ Anzanui fuluai, naa ɔilivɛ sinigi va, siegi pɛ su naa vulua la. Kele ni sinigi a zaana, fiege ga é zei naama nui vɛ, nii é pɔ, kele kɛni é ɔɛ ga kidaaleve nui ta.

⁴⁰ Kελε nòun, nà kisu vai wosu, undaa ɔa ne gola, ni a yena ɔana. Nòun dàave da ɔalaa ga GALA Zenvui ɔa bà.

8

Kooɔo ganigiti koo zuaiti

¹ Ade ɔida zalaɔa zua vaiti bu, ti ɔulazu kooɔo ganigiti be: Ade kwɛni ga «faaɔwɛ ka de pɛ de ya». «Faaɔwɛgi» ɔa da nu waso, keɛ neɛbei ɔa da nu zapelo kidaalevei zu.

² Zoi é ɔisiezɔ ga é faa ɔwɛɛ, naa la de faa ɔwɛɛ, velei maanɛai é kwɛɛ da.

³ Kελε ni nu a GALA neɛna ve, GALA ge naama nui ɔwɛɛ.

⁴ Naa ɔa é ba, nii é ga zalaɔa zuaiti mii vai, ti ɔulazu kooɔo ganigiti be: Ade kwɛɛ ga kooɔo gani la ga ani nɔpɛ eteai zu, GALA gila kpegi nɔ ɔa é ná.

⁵ Mazolo anɛɛ ni ta ɔɛɛzu tanigaa ma galagiti, geeɔloɔgi zu ɔaa zooi ma, galagiti gola moinve, maligiiti ti moin gola,

⁶ anɛɛ naa ve, adɔnɔi, GALA gila kpe nɔ ɔa, é ade ve, Geeɔɔi, nii é aniiti pɛ kpɛɛa, nii de zenvui wosu zeema, ta Maligi ɔila kpe, é ga Yesu Kilista, nii aniiti pɛ ti saɔui zu, da ɔalaa de zenvui wosu saɔui zu.

⁷ Kελε nui pɛ ge la gaamai naa ɔwɛɛ. Tanigaani ti bega ga ɔata kooɔo gani fai va metu, niizu ti da naama zuaiti mi, niiti ti ɔulaai ga zalaɔai kooɔo ganigiti be, zebe la ta-ɔisieiiti ba, ti da ɔisie ga daami-anigi naati ti ti ɔoza.

⁸ Tama daamianigi laade, é va ɔɛ de maaɔugazu GALA ba. Ni de la daami woni, naa la ta ɔulazu de la, ni da ta miina, naa la ta laazu de ma.

⁹ A dama ga wa-wòlɔyɔi nii wo sòlɔgai, naa mina ɔɛ ga kɔɔzɔga zaɔu zɛbɛsulala nui ti bɛ ki-daalevei zu, ti va loo kotoi zu.

¹⁰ Mazɔlɔ ni zɛbɛsulala nui ta ɔa è ɔaana zeini sale ɔɔ vɛlɛi wu, dɛi faaɔwɛgi è ya, è da daami wo, ná-kisiɛi la iɔɔɔa ɔaa, é va da suaiti mi, ti ɔulaai ga zalaɔai kɔɔɔ ganigiti bɛ?

¹¹ Naa maavele ma, zɛbɛsulala nui naa undaa ɔa vilisu, da-vaagwɛgi maavele ma, ɔɛɔɔlɔin naa, nii Kilista zaai bɛ.

¹² Siɛgi zu wo kotoi ɔɛɛzu la ga naa ma zii ɔɛɔɔleaiti daalɔɔma, wo ta-ɔisiɛi maawana, nii zɛbɛ la ba, Kilista ɔɔɔi ɔana wo kotoi ɔɛɛzu daalɔɔma.

¹³ Naa ɔa é ba, ni daamianigi ɔa a kɛlɔin loo kotoi zu, eyɛsu pɛ, gè la mɔ sua mia, naa ɔa a kɛ gè mina kɛlɔin loo.

9

Keela vai ma zobogi ta ma ɔulanumai

¹ Gè la ga wòlɔ ɔaa? Gè la ga keela ɔaa? Gè la ɔɛni Yesu ɔaani ɔaa, de-Maliɔii? Wo la ga ná-botii zulɔnɔgi ɔaa, Maliɔii ná-botii zu?

² Ni gè la ga keela nui tanigaani gaazu, ná ga keelai wɔun wo vɛ. Mazɔlɔ wa ga ná-keela wotii ma vooɔ Maliɔii ná-botii zu.

³ Naa ɔa ná da ɔɔɔ maavaawo da naati daalɔɔma, niiti ti málɔɔzu.

⁴ Naama zobo ge la gi vɛ ɔaa, gi va daamianigi ta kpɔɔle anii zɔlɔ ɔá-wotii maavele ma?

⁵ Naama zobo ge la ɔena ɔɛ gi ya ɔaa, gi va kidaaleve anzanui ta vilɛ volu, é ɔɛ ga gi-anza,

eq̄velei keelai z̄oiti ti k̄ezu la, ta Maliḡii degeiti, ta Piyel̄eni?

⁶ Baa mu, nà-o, Balanabase-o, gá n̄o ḡa gá da botii ḡe p̄e, gi va ḡon̄ogi z̄ol̄o?

⁷ B̄e ḡa a da salavusu vai ḡe ga t̄o b̄oḡoi yeaq̄ligi? B̄e ḡa a da leezen belei leve, é la ma waai ta mia? B̄e ḡa a da togani bulugi make, é la togani bulugi ma niimidei ta b̄olea?

⁸ Niima vaiti ḡè ti wosu, ti la ga nūbuseiti ta-leveiti n̄o, maz̄ol̄o GALA ná-t̄ogi balaa ka ti wosu.

⁹ Maz̄ol̄o sēvēve Moize ná-t̄ogi zu ga: «Mina n̄ikei laave ḡili, a ḡena moloi ḡaalia ga.»* GALA ka yiizool̄ezu ga n̄ikeiti n̄o baa?

¹⁰ Baa, gi maavele laade, é va ḡe nii wosu da? Unḡo, giya ḡa naa zēveai ḡa-vaa zu. Keni z̄oi é wozai wolizu, ta z̄oi é moloi loq̄azu, ti losuve ḡe kitogi zu, ga ta t̄on̄o z̄ol̄o su.

¹¹ Ni gi zen̄vu zu vaiti fazaga wo zaama, faa ɲ̄ou ḡana baa, ni gá ḡon̄o z̄ol̄ona wo-yeaq̄ligiti su?

¹² Ni naama zobogi ḡa z̄oiti zea wo unda, naama zobogi la gi ya wo unda, é va leve naati ba baa?

K̄ele an̄e naa ve, gi la naama zobogi z̄egeni, t̄oun k̄eni gi yeezeida fai p̄e bu, naa ḡa a k̄e, gi mina pele leve Woo Niine Uaḡoi luq̄o, é vile Kilista va.

¹³ Tama wo kw̄e ga niiti ti boti ɲ̄adegai ḡezu GALA sei velei wu, naati ta da ti-ḡon̄ogi z̄ol̄o GALA sei velei wu. Ta z̄oiti ti zalaq̄ai ḡulazu zalaq̄a ḡulazuve, naati ta da t̄on̄o z̄ol̄o zalaq̄aiti su, ti ḡulazu zalaq̄a ḡulazuve.

¹⁴ Zekana é la balaa, Maliḡii devēve ga niiti ti Woo Niine Uaḡoi laazeelizu, naati ti ḡon̄ogi z̄ol̄o

* 9:9:9 TSV 25:4.

Woo Niine Uagɔi laazeeli vai zu.

¹⁵ Nɔ̃un, gè la niima zobogi tanɔpe sefeni, gè la sevei ɖeezu balaa ga gè va ɖe niima vaiti maalolisu ga gè ti zɔlɔɔ bɔɖɔ ve. Tɔun neeve bè vɔlɔ ga gè za, keɛ nu nɔpe ge mina lebiyai ma ungi ɖulaa zèa!

¹⁶ Nà ɖena Woo Niine Uagɔi laazeelia, naa la bè ga bɔɖɔ wɔlɔ vaa, mazɔlɔ ma ɖeleɖele ge la ná, kenii gè ke. Maanɔɖɔ ɖa tɔɖɔ, ni gè la Woo Niine Uagɔi laazeelini!

¹⁷ Ni nà bɔɖɔi zɔ̃imai ɖa gè keezu la, kulanuma ɖa bè naazu, keɛ ni nà keezu nɔ ga keeɖeleɖele ge la ná vaa, toɖa ùnma ga kasɔ nii kalivaai mà.

¹⁸ Nà-kulanumai ɖa ga leeni naazu? Tɔ ɖa é ga, gè Woo Niine Uagɔi laazeeli, nii geya la ba, gè mina naama losuve zefɛ ve, nii é ga nɔnɔi, nèi gè ga Woo Niine Uagɔi laazeeli nui.

¹⁹ Nà ga wɔlɔ, gè la ga nu nɔpe ná-duɔ. Anee naa ve, gè bɔɖɔ ɖea ga ese pe ná-duɔi, naa ɖa a ke, ni toɖa zoo ɖeezu, gè ma mɔ̃nmɔ̃n gola zɔlɔɔ.

²⁰ Nà ɖena botii ɖea Zuifuiti saama, nà ɖeezu eɖe Zuifui ta, nii a ke gè Zuifuiti maazɔlɔɔ. Nà ɖena zɔ̃iti ba, ti Moize ná-tɔgi wu, nà botii ɖeezu ti zaama, eɖe nà ɖe tɔgi wu, nii a ke gè ti maazɔlɔɔ, anee ni nà bɔɖɔi gè la tɔgi naa wu.

²¹ Zenɔ ɖana é la, siegi zu gè naati saama la, niiti ti la Moize ná-tɔgi ɖwee, ná ɖa zie ga ti ɖevele, eɖe gè la tɔ bu, nii a ke gè ti maazɔlɔɔ. Naa la bosu ga gè la ɖolozu GALA ná-tɔgi ve, mazɔlɔɔ nà ɖolozu Kilista ná-tɔgi ve.

²² Zɔ̃iti zɛbe la ti va kidaalevei zu, gè ɖea ga zɛbesulala nu ga naati kevele, nii a ke gè ti maazɔlɔɔ. Nà bɔɖɔ ɖeezu ga ti pe kevelei, nii a ke, vele-o-vele gè tanigaani kizo.

²³ Tama nà naa pɛ kɛɛzu Woo Niine Uagɔi vaa ma, nii a kɛ gè nònɔ zɔlɔɔ su.

²⁴ Wo la kwɛɛ ɔaa, ga zɔiti ti ɔizɛzu ɔɔɔ yɛ kpizɛi zu, ti pɛ ta ɔa ɔizɛ, kɛɛ ti zaama, nu ɔila nɔ ɔa a ɔa zalai zɔlɔɔ? A ɔizɛ ɔana ga wo va zalai zɔlɔɔ.

²⁵ Kpizɛ wo nuiti ta ɔa ɔɔɔ zo, ti yeedula faa mɔinmɔin su, nii a kɛ ti lɛbiya wɔɔlɔgi zɔlɔɔ, é la lɛbisu, é ɔolɔɔlo. Kɛɛ adɔnɔi, da kɛɛzu, nii a kɛ de lɛbiya wɔɔlɔgi zɔlɔɔ, nii é la ɔolɔɔloga eyɛsu ɔɔ.

²⁶ Naa ɔa é ba, nà ɔizɛzu, kɛɛ ani ɔa ɔaazu logai ba. Nɛpii gè kɔɔzu, fiilei laade gè va ɔɛ dɔɔazu.

²⁷ Nà ɔakpasu kpɔsɛi ma, é ɔolo bɛ, naa ɔa a kɛ nà GALA daawooi laazeelina nuiti ma, nà ɔɔɔi gè mina loo bu.

10

*Kɔɔɔ ganigiti kɔɔ vai
maɔnɛ vai*

¹ Kɛɛleaiti, nà pɔ ga wo ɔitoo su ga ademɛmɛwolani pɛ ti ɔɛni tonaɔiingi wu, ti pɛ ti ɔudɛni kpolodɛi maazu.

² Ti pɛ ti ɔatizɛni tonaɔiingi wu ta kpolodɛi wu, ta-ɔilibalai zu ta Moize.

³ Ti pɛ ti zɛnvu zu laamiani sii ɔilagi miini.

⁴ Ti pɛ ti ɔɔleni ga zɛnvu zu ɔɔle dɛ zii ɔilagi, mazɔlɔɔ ti ɔɔleni zɛnvu zu vasai va, nii é ɔɛni ti volu. Kilista ɔa é ɔɛni ga naama vasai.

⁵ Kɛɛ ti-ma mɔinmɔin ti la ɔɛni GALA ziimani, naa ɔa é ba, ti zaani tevebai zu.

⁶ Tama niima vaiti ti ɔɛa de vɛ ga poogi, nii a kɛ de mina mɔ kisie nɔu wo, eɔɛvelei ti kɛɛni la.

⁷ A mina gɛ ga kɔɔɔ gani kɔɔ nua, eɣɛvelei ti tanigaani ti kɛɛni la. Sɛvɛvɛ ɣani GALA Sɛvɛi zu ga: «Nubuseiti ti zeini, ti daamii ta kpɔɔlei wo. Naa volu, ti wuzɛɣeni, ti da ɣaɣɔ.»*

⁸ Ade mina bɔɔɔ ve kologologi ya, eɣɛvelei ti tanigaani ti kɛɛni la. Naa maavele ma, nu waavuufelegɔ maazu savagɔ (23.000) zaani folo ɣilagi nɔ.

⁹ Ade mina Kilista zuɔɔɔɔ, eɣɛvelei ti tanigaani ti kɛɛni la, kaaliiti ti ti ɲiini, ti za.

¹⁰ A mina bɔɛ unsu, eɣɛvelei ti tanigaani ti bɔɛni la unsu, geezuɣeelai ti vaa, ɛ ti zuwuɣaaleve.

¹¹ Niima vaiti ti zeini ti ma, ti ɣɛ ade vɛ ga poogi, ti zɛvɛ ade lɛnɛ faa ma, adeiti yeegɛɣala ɣaabelagi zeeliai ade ma.

¹² Naa ɣa ɛ ba, zɔi ɛ ɣisiezɔ ga toɣa loni, ɛ dama, a va loo.

¹³ Tɛga nɔpɛ ge la dɛ zeelini wo ma, nii ma zii la dɛ zeelini nu ɣili ma. GALA ɛ ga woogɛɣila GALAGI, ɛ la vaa bu pɛ, ga tɛga zeeli wo ma, ɛ bɔdɛ wo-zɛbɛi maazu. Kɛɛ yeei tɛgai vaazu la, toɣa zɛbɛi ve wo vɛ, wo ɣula ɣelegɛle sɔɔɔ su, nii a kɛ wo zie bu.

¹⁴ Naa ɣa ɛ ba, nɛɛɲɔɔɔiti, à maagooza kɔɔɔ gani kɔɔ vai va.

¹⁵ Nà bɔɛzu wo vɔ, eɣɛ ɣima nuiti, wa bɔɔɔi à ɣida naa wu, nii gè bosu.

¹⁶ Tuya daawɔi de GALA mamasu ma vaa zu, da ɣɛna bɔɔlea la, naa laade ɛ va ɣɛ ga da-ɣilibalai Kilista ɲamai vaa zu baa? Bului de galeɣalezɔ, da ɣɛna mia, naa laade ɛ va ɣɛ ga da-ɣilibalai Kilista busei vaa zu baa?

* **10:7 10:7** ɛgz 32:6.

¹⁷ Bului ɔa ɔila nɔ. Anɛɛ ni ade mɔinɔ, da ga kpuse ɔila kpegi, mazɔɔ da dɔnɔ zɔɔsu bului naa zu.

¹⁸ Izilaye nui ti pɛɛ: Niiti ti zalaɔa zuai ta miizu, naati ti la kpɔfaamai zu nɛi ɔaa, ta zalaɔa ɔulazuɔɛ?

¹⁹ Leeni ɔa gɛ bosu naazu? Kɔɔɔ ganigi, ɔaa suai ɛ ɔulazu bɛ ga zalaɔai, naati ka tosu ti va ɔaa? Naa laade!

²⁰ Kɛɛ nii ti kulazu ga zalaɔai, ta naa ɔulazu ga zalaɔai inɛgiti bɛ, GALA taade. Tama gɛ la pɔ ga kpɔfaama va ɔɛ wo yɔɔzu wa inɛgiti.

²¹ Wo la zooga wo va ɔɔle ga Maliɔii ná-ziawɔi, wo da ɔɔle mɔnɔ ga inɛgiti ta-daawɔi. Wo la zooga wo va Maliɔii ná-daamianigi mi, wo da inɛgiti ta-laamianigi mi mɔnɔ.

²² Ada pɔ de Maliɔii ná-toloi wuzeɔe ɔaa? Wa kaazu ga de zuɔaɔɛ tɔun ba ɔaa?

Fai pɛ ge ɔɛ ɛ GALA dɛbi

²³ Tanigaa ti ɔɛ ma: «Zobo feeɔɛ nu ɔɛ ga ɛ fai ma zii pɛ kɛ,» kɛɛ kulanuma la fai pɛ ba. «Zobo feeɔɛ nu ɔɛ ga ɛ fai ma zii pɛ kɛ,» tama fai pɛ ge la vizɔni kidaaleve nui ma.

²⁴ Nu nɔpɛ ge mina ɔisɛ tɔ ɔɔɔi ná-faa nɔ zu, kɛɛ kɛni ɛ ɔisɛ ɔalaa zɔiti ta-vaa zu.

²⁵ A naa pɛ mi, nii ɛ ɔɔɔzu dɔɔɔi zu, à mina gaazaɔa bo wa-ɔisɛi zu ga mini ɔa seɔeai ná.

²⁶ Mazɔɔ «zooi ta gaa ɔaniiti ta ga Maliɔii nɔnɔ.»†

²⁷ Ni kidaalevelala nui ta a wo lolina daami wo faa ma, wa vaana bu ga wo li, à li. Nii kpein a fe wo ya, à ti pɛ ta mi, wo mina gaazaɔa bo wa-ɔisɛi zu.

† 10:26 10:26 Guy 24:1.

²⁸ Kele ni nui ta a ɣena wo ma: «Nii ɣulave ga zalaɣai kɔɔɣɔ ganigiti be,» à mina naa ta mi, naama nui maavele ma, ta ná-kisiei maavele ma.

²⁹ Nà nii wosu ve, woun wa-ɣisiei ma vaa laade, kele zoi ná-kisiei ma vaa ve. Leeni vaa zu taɣili ná-kisiei vaazu nà-wɔɔɔyai lukpɔɣaalevezu?

³⁰ Ni nà GALA mamana daamii vaa zu, leeni vaa zu zeli a lo mà naama vaa zu, nii gè mamagi wogai ma vaa zu?

³¹ Naa ɣa é ba, wo ɣeni daami wosu, wo ɣeni kpɔɔle wosu, wo ɣeni faa nɔpe keezu, à ti pe ke, é ɣe ga lebiyai GALA be.

³² Naa ma, wo-zie velel pe su, à mina ɣe ga kaka saɓu Zuifuiti be, ɓaa zii ɣiligiti, ɓaa GALA ná-Egilisii zu nuiti.

³³ A zie ga kèvele, nà ɣaabaazu, gè nuiti ziima fai pe su, gè la nà-kulanuma ɣaiziezu, kele keni nui ma moinmoin nɔnɔi, naa ɣa a ke, ti ɣizo.

11

¹ A vɔkɔɣɔ mà, eɣevelei gè vɔkɔɣɔsu da Kilista ma.

Anzanui nɔungi maalɔɣu vai

² Nà wo maamusezu, tɔɔzei wa ɣizesu sù, fai pe su, ta wa ziezu ga tene gooiti kpein, gè ti woni wo ma.

³ Anee naa ve, nà pɔ ga wo nii ɣaafa: Kilista ɣa é ga zunuiti pe ma ungi, zunui ɣa é ga anzanui ma ungi, GALA ka é ga Kilista ma ungi.

⁴ Zunu nɔpe a ɣena GALA falia, ɓaa é ɗa GALA gooi wo, é ani vee nɔungi ma, naa ɣa ɓaafulazu ma ungi ma.

⁵ Kελε anzanu nape a gēna GALA falia, baa é da GALA gooi wo, é la ani veeeni unma, naa ga baagfulazu ma ungi ma, keeve egē nōungi a buye.

⁶ Mazoloo ni anzanui la ani veeeni unma, keni é nōundegai balaa leve ma. Tama ni toga ga unfe faa anzanui ve, ga é ta leve nōundegai va, baa é nōungi buye, keni é ani vee unma.

⁷ Maa la neeni ga zunui nōungi maalooḡu, mazoloo toga ga GALA maaniinigi ta ná-lebiyai. Kεle anzanui ga ga zunui ná-lebiyai.

⁸ Mazoloo zunui la beteni, é va gūla anzanui zu, kεle anzanui ga kulaai zunui zu.

⁹ Zunui la gēni beteni anzanui ve, kεle anzanui ga kpetei zunui ve.

¹⁰ Naa ga é ba, geezugēelaiti ta-vaa ma, anzanui maaneve é zobogi ma voogi zoloo nōungi ma.

¹¹ Naati pe ta nōnō, Maligii ná-pelei ma, anzanui la bōḡoyeema ye, ni zunui laade, zunui la bōḡoyeema ye, ni anzanui laade.

¹² Mazoloo, egēvelei anzanui beteni la, é gūla zunui zu, zekana é la, zunui balaa ga ná anzanui zabui zu, ti pe ti zegēve GALA po.

¹³ A ḡida lee bu wa bōḡogoi: Fizoge nei anzanui ma ga é GALA fali, unba jakai?

¹⁴ Etea vaiti ti la wo galasu baa, ga toga ga unfe faa zunui ve, nōundegai wola a ḡoozana?

¹⁵ Kεle toga ga lebiya vaa anzanui ve, nōundegai ḡooza. Tōzei undegai veeve anzanui ve, ga é da maalooḡu.

¹⁶ Ni nui ta wōinni é niima vaiti sakpe, gá bosu ma ga gi zie vele la ga naa pōlōma, anee balaa GALA ná-Egilisiiti be.

Maliḡii ná-daamii wo fai
(Matiyo 26:26-29;
Maleke 14:22-25;
Luke 22:14-20)

¹⁷ Niima vai gè vaazu bosu wo ma, gè la zooga gè va wo maamuse, mazɔɔ wa-ḡaalebaiti ti la wo βetezu, keni ti da wo ḡologolo.

¹⁸ Mounpa, bogε mà ga siegi zu wo Egilisi ḡaalebai wosu da, zeeḡaaḡwεε vaiti ta wo zaama, gè lagoon laa da.

¹⁹ Mazɔɔ keni zeeḡaaḡwεε vaiti ti ḡe wo zaama, naa ḡa a κε, zɔiti ti zɔlegai wo zaama, naati ti ḡa.

²⁰ Siegi zu wo ḡaaleezu ba la, Maliḡii ná-daamii laade wo va ḡe bosu.

²¹ Mazɔɔ siegi zu wo daami wosu da, εε ka tɔ βɔḡ nɔ ná-daamiani kpεtai nɔ miizu, tama pului tanigaani ma, dɔɔi tanigaani sogai niina.

²² Pεlea ti la wo ve ḡaa, veti wa daamii ta kpɔleiti bo ná? Baa mu GALA ná-Egilisii ḡa wo ḡaazeḡezu ma, wo da zɔiti unfe, niiti ani la ti ya? Keni gè wo maamuse naazu ḡaa? Gè la wo maamusezu naazu ḡeḡein!

²³ Mazɔɔ, kalagi gè sɔɔni Maliḡii ya, naa ḡa gè feeni wo ya: Kpidii nii ti Maliḡii Yesu lɔni la sili nuii zeezu, ti va paa, é bului zegeni.

²⁴ Kpegai ma ga mamagi ve GALA be, é galeḡaleni, é ḡe ma: «Nii ḡa é ga kpùsei, nii é wo vaa ma. A nii ḡe, wo ḡize sù.»

²⁵ Zenɔ ḡana, daamii wogai ma, é ziawɔi zegeni, é ḡe ma: «Ziawɔi nii ḡa é ga minazeḡe niinei, daazeelii ga mà ḡamai maavele. Siεnɔpe su wa ḡena βɔlea la ga nii, à nii ḡe, wo ḡize sù.»

²⁶ Mazɔɔɔ, siɛnɔpɛ su wo niima ɔului miizu la, wo ɔɔɔle ga niima ɔaawɔi, wa Maligii ná-saa vai lɛɛzu, eyɛsu é va.

²⁷ Naa ɔa é ba, zɔi nɔpɛ é la Maligii ná-ɔului miini ga mi vele, é va ɔɔɔle ga Maligii ná-ziawɔi ga ɔɔɔle vele, toɔa ɔɛ ga sɔba nu Maligii ɔusei ta ma namaiti faa zu.

²⁸ Naa ɔa é ba, ɛɛ pɛ ge ɔɔɔ ɔɛɔɔɔɔɔɔɔɔ, aisa é va niima ɔului ta mi, ta aisa é va ɔɔɔle ga niima ɔaawɔi,

²⁹ mazɔɔɔ zɔi é daamii ta kpɔɔlei wosu, é la ɔɔaani naama aniiti zɔɔɔzuɔɔ wu ta Maligii ɔusei, naa ɔa daamii ta kpɔɔlei wosu, é ɔɔɔ ɔɔɔlala.

³⁰ Niima vaa ma, seeɔɔ nu mɔinmɔin ka wo zaama, ta zɔɔɔsulala nuiti, ta ma mɔinmɔin ge zaa.

³¹ Ni da ɔɔɔ ɔɛɔɔɔɔɔɔɔɔna da ɔɔɔ, de la ɔɔɔlala.

³² Siɛgi zu Maligii de lukpɔɔaaleɔɔzu la, é de ɔɔlo. Toɔa naa ɔɛɛzu, nii a kɛ de mina lo peelalai zu ɔɔma da eteai.

³³ Naa ɔa é ba, kɛɔɔɔɔɔ, siɛgi zu wo ɔaaleɛzu ba la, daami wo fai ma, à ɔɔɔ maaɔun, wo ɔɔlagilagi pɛ.

³⁴ Ni pului ɔa nui ta ma, é daami wo ná-pɔɔɔ wu, naa ɔa a kɛ, wo mina ɔaale ba, wo va ɔɔɔ ɔɔɔlala. Siɛgi zu ná vaana la, ná fai mɔaiti gaagula ba.

12

Zenvu Nadegai ná-veɔaniiti

¹ Kɛɔɔɔɔɔ, nii é ga Zenvu Nadegai ná-veɔaniiti ma vai, wɔin ɔa mà, ga wo gaamai ɔwɛɛ, é lo veɔanii naati ba.

² Wo kwεε, siegi zu wo ɣeni la de ga GALA kwεetala nuiti, ti wo zoni, ti wo lo kooɣo ganigiti koo vai zu, niiti daa la ti va.

³ Naa ɣa é ba, na bosu wo ma ga: Nu nɔpe é boezu GALA Zenvui zebei zu, é la zooga é va ɣe ma: «Yesu ɣoto faan!» Ta nu nɔpe ge la zooga é va ɣe ma: «Yesu ɣa ga Maligii,» keni Zenvu Nadegai lo tuɣo.

⁴ Vebeanii ma zii moɔnve, keɛ Zenvu Nadega ɣilagi no ɣa, é ti veezu.

⁵ Botii ɣevelei moɔnve, keɛ Maligi ɣilagi no ɣa, ti ɣeezu be.

⁶ Faa ɣee velei ma zii moɔnve, keɛ GALA ɣilagi no ɣa, é naati pe keezu eɛ pe tetemazu.

⁷ Zenvu Nadegai ɣa ɣulazu keɛma eɛ ɣilagilagi ve ga vebeanii maavele, eɛ pe ná-kulanumai ma vaa ma.

⁸ Zenvu Nadegai ɣima boei wo fai veeve ta ya, Zenvu Nadega ɣila kpegi no faagwe kpoei ve taɣili zea.

⁹ Zenvu Nadega ɣilagi naa no ɣa, é kidaalevei veai taɣili zea, Zenvu Nadega ɣilagi naa no nu ɣede vebeanii ve taɣili zea.

¹⁰ Zenvu Nadegai ma zobogi veeve taɣili zea, é da laavoo vaiti ke, é vebeanii ve taɣili zea, naa da GALA gooi wo. E zenvuiti ta-vaiti zeeɣaagwe zobogi veeve taɣili zea. E ma zobogi veeve taɣili zea, é da boe zii woo ɣiligiti su, é ma zobogi ve taɣili zea, é da daawoolevegi wo.

¹¹ Zenvu Nadega ɣila kpegi boɣoi no ɣa, é niima vaiti keezu, é da ti pe gaagwe nu ɣilagilagi va, eɣevelei é po la.

Kpuse ɣilagi baalobazuve moindai

12 Mazoloo egɛvelei kpusei la gila kpe nɔ, keɛ baalobazuɛ mɔindai, tama kpusei vaalobazuɛ kpein, anɛɛ ni ti mɔinɛ, ta nɔ ga kpuse gɪlagi, zekana Kilista la.

13 Mazoloo ade pɛ de batizegɛ Zenvu Nadega gɪlagi zaalai zu, ga de gɛ ga kpuse gila, ɛ ɣɛni ga Zuifuiti, ɛ ɣɛni ga niiti ti la ga Zuifua, ɛ ɣɛni ga duɔiti, ɛ ɣɛni ga wɔɔɔiti, de pɛ de ɔɔɔlea Zenvu Nadega gɪlagi naa ná-zieungi zu.

14 Zekana ɛ la, kpusei vaalobazuɛ la gila nɔ, keɛ mɔinɛ.

15 Ni nu gɔgɔi a ɣɛna ma: «Gè la ga nu yeei, naa ma, gè la kpusei va,» naa la vaazu kpetevazu kpusei va.

16 Ni nu woi a ɣɛna ma: «Gè la ga nu gaazugɛzɛi, naa ma, gè la kpusei va,» naa la vaazu kpetevazu kpusei va.

17 Ni kpusei pɛ ge ɣɛni ga nu gaazugɛzɛi nɔ, nu a la ɖa faa mɛni gale? Ti pɛ ma ta la ɣɛna ga nu woi nɔ, nu a la ɖa aniiti makugi mɛni gale?

18 Gaamazu, GALA ge kpusei vaalobazuɛ gɪlagilagi pɛ toge ba, egɛvelei ɛ ɣɛni pɔ la.

19 Ni ti pɛ ti ɣɛni ga baalobazu gila kpe nɔ, mini ga kpusei a la gɛ ná?

20 Naa ga ɛ ba, baalobazuɛ mɔinɛ, keɛ kpuse gila kpe nɔ ve.

21 Nu gaazugɛzɛi la zooga ɛ va gɛ nu yeei ma: «Màavaa la ɛ va!» Nu ungi balaa la zooga ɛ va gɛ nu gɔgɔiti ma: «Màavaa la wo va!»

22 Keɛ toun, kpusei vaalobazuɛti zɛbɛ la ti zu, naati ka nu ɔɛɛi ti va.

23 Zɔiti de ti vɛtɛsu ga unfema wola la ti vɛ, naati ka da ɖa unfemai ve ti vɛ, ɛ leɛvɛ zɔiti ba. Zɔiti ɛ la

zooloni ga nu ti laaseigi wo, da da naati so ga pago,

²⁴ keɛ toun zɔiti maavaa la naa va. GALA ge kpusei βetɛvɛ ga kevelei ta, nii a ke lebiyai ve naati bɛ, niiti ti valagai ma,

²⁵ naa ga a ke, zeeɣaagwɛɛzu mina ge kpusei va, keɛ kpusei vaalobazuɛti pɛ ti yiizoolɛ ga boɣo, ti gɪlagilagi pɛ.

²⁶ Ni kpusei vaalobazuɛ ta ga taɓai zu, zɔiti pɛ ta zoolezu ga boɣo ga toun maavele. Ni kpusei vaalobazuɛ gila ga lebiya zolɔna, zɔiti pɛ ta goozune ga toun maavele.

²⁷ Wa ga Kilista busɛi, wa ga baalobazuɛti, ɛɛ pɛ ta tosu.

²⁸ Niiti GALA ge ti zeidai Egilisii zu, mounpa keelaiti, na velesiɛi GALA goo wo nuiti, na zavasɛi kalamɔinti, naa volu, niiti ti laavɔɔ vaiti keɛzu, naa volu, niiti seeβɛ nu geɗɛ fai ma zobogi ti ya, ta kpɔba wo nuiti, ta niiti ti losu zɔiti tugɔ, ta niiti ti boɛzu zii woo gɪligiti su.

²⁹ ɛɛ pɛ ka nei ɛ ga keelai baa? ɛɛ pɛ ka nei ɛ ga GALA goo wo nui baa? ɛɛ pɛ ka nei ɛ ga kalamɔin baa? ɛɛ pɛ ka nei a da laavɔɔ vai ge baa?

³⁰ ɛɛ pɛ ka nei nu geɗɛ vɛɛanii zea baa? ɛɛ pɛ ka nei a zoo zii woo gɪligiti bosu baa? ɛɛ pɛ ka nei a zoo daawoolevɛgi wosu baa?

³¹ Naa ga ɛ ba, a vɛɛani bii golaiti wɔin ge.

Nà vaazu pele vagɔi leɛzu ga woye naazu, nii fizɔgai gola.

13

Nɛɛbɛi

¹ Anεε ni nà bεezu nuβuseiti ta geezuḡeelaiti daawooiti su, ni neεbei la zlimave, nà ḡe nò eḡe tala golai lugi, 6aa koteḡi lugi.

² Anεε ni nà zoo ḡe GALA goo wo veβanii zoloo, ta dooḡuzu vaiti ma vaagaaḡaiti, ta faagwεḡi pe, anεε kidaalevei pe ka zεa, eyesu ḡe da ḡizeiti seḡe ti-losuβeti, ni neεbei la zlimave, ḡe la ga ani nape.

³ Anεε ni nà zεaḡoligi pe gaagwεεzu, ε ḡe ga bala nuiti konoḡi, anεε balaa nà kpusei veezu, ε ḡala, ni neεbei la zlimave, naa la faa nape paa ma.

⁴ Neεbei yiilooβe, neεbei vage. E la toloi ḡea, ε la boḡo vaa lea su, ε la wasoga.

⁵ E la baagulama vaa ḡea, ε la tonoo gaiziaa to boḡo ḡila nò βe, zii la ḡulaa, ε la faawanama makega.

⁶ E la ḡoozunεa telebotala vaa zu, keḡe toḡa da ḡoozunε gaamai zu.

⁷ Siεve fai pe bu, ε kidaalevei makeḡe fai pe su, kitogi ḡa βe fai pe su, fai pe kuboge su.

⁸ Neεbei la bega eyesu ḡo. GALA goo wo fai ḡa 6e yeeta, zii woo ḡili bo fai ma veβanii ḡa 6e, faagwεḡi ḡa 6e.

⁹ Mazoloo da-vaagwεḡi la laazeelini, ta GALA goo wo fai de keεzu, daa la zeelini.

¹⁰ Keḡe siεḡi zu naa vaazu la, nii daazeeliai, daazeelilala gelei ḡa neḡe niina.

¹¹ Siεḡi zu ḡe ḡeni la ga doungoi, ḡe ḡeni bεezu eḡe doungoi, ḡe ḡeni ḡisiez, ḡe da faiti ke eḡe doungoi, keḡe boolbai ma, ḡe ḡeleni doungo vai pe ba.

¹² Za ada weεzu ada zuβidiai zu, eḡe da ḡe weεzu peḡeḡi nò zu, keḡe yeεḡeḡala ḡa vaazu, ada ka ḡaazuni ta ḡaazu. Za tago nò ḡa ḡe kwεε, keḡe

yeeḡeḡala ḡa vaazu, nà kwεε ga pagɔ, eḡevelei GALA ge kwεε la.

¹³ Naa ḡa é ba niizu, faa savagɔ ḡa é bɔḡɔ ḡaazu: kidaalevei, kitogi, nεεbei. Kele zɔi bɔɔɔai gola ti zaama, naa ḡa é ga nεεbei.

14

Vεεaniiti sopelei

¹ A ḡaaḡa ga wo nεεbei zιε. A Zenvu Nadegai ná-veεaniiti wɔin ḡε, ma un ge daa ma ga GALA goo wo fai.

² Zɔi é bɔεzu zii woo ḡiligiti su, naa la bɔεzu nuḡuseiti pɔ, keni GALA, mazɔɔ nii é bosu, nu nɔpε ge la gaḡaazu. Zenvu Nadegai ná-zobogi maavele ma, toḡa dɔɔḡuzu vaiti bosu.

³ Kele zɔi é GALA gooi wosu, naa ḡa bɔεzu nuḡuseiti pɔ, é ti li luḡɔma kidaalevei zu, é ti iḡɔɔɔ, é ti ḡaanεεε.

⁴ Zɔi é bɔεzu zii woo ḡiligiti su, naa ḡa bɔḡɔ nɔ liizu luḡɔma kidaalevei zu, tama zɔi é GALA gooi wosu, naa ḡa Egilisii liizu luḡɔma kidaalevei zu.

⁵ Nà pɔ ga wo pε wo ḡa bɔε zii woo ḡiligiti su, kele wɔinυε mɔnɔ gola ga wo zoo wo ḡa GALA gooi wo. Zɔi é GALA gooi wosu, naa wɔɔɔυε zɔi va, é bɔεzu zii woo ḡiligiti su, keni ni nu ḡa ná, a zoo daawoolevesu, nii a ke Egilisii li luḡɔma kidaalevei zu.

⁶ Kεεleaiti, lee lɔnɔ ka wa sɔɔɔ zεa, nà vaana wo υɔ bε, ḡε ḡa bɔε wo υɔ zii woo ḡiligiti su, ni ḡε la bɔεni wo υɔ ga kulakεεma vaiti, ḡaa faaḡwεgi, ḡaa GALA gooi, ḡaa kalagi?

⁷ Geingein ganigiti pete, egevelei koolei la, baa kɔnigi, ni gooi la ge zɔleni, da gaaga gale ga nii ga koolei bosu, baa kɔnigi bosu?

⁸ Ni puvu fee wooi a zupuna, be ga a gevele bete kɔɔɔ vai ma?

⁹ Zekana e la wa balaagi. Ni wa boena zii woo giligiti su, ga wooiti nu la ti volugwee, ta naa gaaga gale? Wa boe fiilei no zu.

¹⁰ Zii woo mɔinmɔin ka eteai zu. Ti zaama, gila kpalaa ge la na nii e wosu, ni polu la ba.

¹¹ Tama, ni ge la zii wooi naa gwee, nii ti boezu la po, naama nui gea be ga ween, na balaa ge gea ga ween naama nui ve.

¹² Zekana e la wa balaagi. Tɔɔzei wɔin ga wo ma gola ga wo Zenvui na-vebeaniiti sɔbo suwɔbo, ti gaizie ungi ge wo ve ga Egilisii li lugoma kidaalevei zu.

¹³ Naa ga e ba, zoi e boezu zii woo giligi zu, e GALA fali ga e vebeanii zɔbo, e zoo e daawooleve.

¹⁴ Mazɔbo ni na GALA falina zii wooi naa zu, na GALA falizu ga zenvui, kee na-kisie zu jakai ve.

¹⁵ Leeni ga na ke naazu? Na GALA fali ga zenvui, kee na GALA fali balaa ga kigi. Na guyei loo ga zenvui, kee na guyei loo balaa ga kigi.

¹⁶ Ni naa laade, da GALA masasu ga e-yenvui, zoi e la niima vai gaagaani, naa ga zoo gale e boe bu ga: «Amina» da-mama bogai naa zu? Tɔɔzei e la naa gwee, nii e bosu.

¹⁷ Anee ni da-mama GALA falii vage gola, e la bosu zoi va, e va li lugoma kidaalevei zu.

¹⁸ Na GALA masasu, tɔɔzei na zii woo giligi wosu, ge leve wo pe ba.

19 Kεε Egilisi maaḅogi zu, zīima ḡa ga gè kpḅε lḅlugḅ nḅ wo, wooiti nu a ti ḡaaḡa, nii a kε zḅiti ti ḡi sḅlḅ, naa vizḅge gè va kpḅε waapuugḅ (10.000) wo zii woo ḡiligi zu.

20 Kēeleaiti, à mina ḡε ga doungoiti wa-ḡidafaawui ḡevelei zu. A ḡε ga doungoiti faa jḅi letemazu, kεε à ḡε ga kpakologiti wa-ḡidafaawui letemazu.

21 Sεεεε GALA Sεεεi zu ga:

«Zii ḡiligiti daawooi ta wεεinti daave ḡa nà ḅḅε la niima nuḅuseiti pḅ, ti la vḅlḅ woiloga ḡḅḅi ma pε, Maligii wooi ḡana.»*

22 Zii woo ḡili bo fai ḡa mu ga poogi kidaalevelala nuiti bε, kεε kidaaleve nuiti taade. Kεε tḅun, GALA goo wo fai ḡa ga poogi kidaaleve nuiti bε, kεε kidaalevelala nuiti taade.

23 Ni tanisu, Egilisii pε ka ḡaaleena ba, ti pε ti ḡa ḅḅε zii woo ḡiligiti su, ni niima vai ḡaaḡaalala nuiti ta vaana, ḅaa kidaalevelala nuiti, ti la ḡεa ma wo litige ḅaa?

24 Kεε ni ti pε ta GALA gooi wosu, kidaalevelala nui ta a vaana, ḅaa niima vai ḡaaḡaalala nui ta, ti pε ta-ḅḅεi ḡa ná-kotoi ḡula kεεma, é ḅḅḡ ḡwεε ga sḅba nu,

25 ziimave ma lḅḡfuzu vaiti ta ḡula kεεma. Tḅḡa unpile zooi ma, é nḅkḅ GALA bu, é bo ga: «Gaamazu, GALA ka wo zaama!»

Egilisii zu vaazeikpasui

26 Kēeleaiti, leeni ḡa maaneai é ḡε degεmu? Sieḡi zu wo maaḅosu da, ta ḡa ná guye looi veai zea, ta ḡa ná kalagi wo fai veai zea, ta ḡa ná kulakεεmai

* 14:21 14:21 Eza 28:11-12.

vai veai zea, ta ɔa ná zii woo ɔiligi wo fai veai zea, ta ɔa ná a zoo é daawooleve, naa pe ge ɔe ga zabui é bo Egilisii va, é li luɔma kidaalevei zu.

²⁷ Ni nui ta a ɔena é boe zii woo ɔiligi zu, nu felego baa nu savago ta laa va naa ma ga seizu savago, keke ti kula bu ga gilagila. Keke keni nu ɔe ná, é da ti laawooleve.

²⁸ Ni daawooleve nu la ná, ti maage kpo Egilisii zu, ti da boe yiimave GALA po.

²⁹ GALA goo wo nuiti tetema, nu felego baa savago no kpoi wo, nii ti bosu, zoti ti da gida naa wu.

³⁰ Keke ni GALA ga fai ta ɔulana zoi ve kelema, ma mungi maage kpo.

³¹ Mazobo wo pe wa zoo wo GALA gooi wo, ni wa segena da ga gilagila, naa ɔa a ke ese pe ge faa maalele, ese pe ipo ge lo kidaalevei zu.

³² Zoti ti GALA gooi wosu, ta da dama ga vebanii feai ti ya,

³³ mazobo GALA ge la ga faazupu GALAGI, keni ziilei GALAGI.

Egevelei é la GALA ná-Egilisiiti pe su ná-nuiti saama,

³⁴ keni anzanuiti ti da maage kpo, Egilisi maaɔgiti su, mazobo é la veeni ti ve ga ti va da kpoi zuɔula ná, keke keni ti boɔmaayei, egevelei togi bogai la.

³⁵ Ni ta po ga ti fai ta zuɔeze zo, keni ti ti-zinigiti gaazaɔa pelei wu. Mazobo é la zolooni anzanui ma ga é va boe Egilisi maaɔgi zu.

³⁶ Toɔa ɔale, wo vo be ɔa GALA daawooi zegeai ná baa? Baa mu wa gila no ɔa seeliai wo ma?

³⁷ Ni nui ta ɔa ɔɔisizu ga toɔa ga GALA goo wo nu, ɔaa GALA Zenvui ma veeani veeve be, keni e kwee ga niiti ge ti zeeai, ge ti leve wo ma, ta ga Maligii na-deveiti.

³⁸ Ni nu a ɔlena ti ɔwee fai va, to ɔalaagi e la ɔweega.

³⁹ Naa ɔa e ba, keeleaiti, a GALA goo wo veeanii woin ɔe, kee a mina pele leve zii woo ɔligiti bo fai lugɔ.

⁴⁰ Kee keni fai pe ge ɔe gaagula ba ga pagɔ.

15

Yesu Kilista wuzege vai

¹ Keeleaiti, na wo ɔitoozu Woo Niine Uagɔi zu, nii ge daazeelini wo ma, wo yeezeini bu, to ɔa wa-ɔidaalevei ɔiliai ba kpaan,

² to ɔa wo ɔizogai saalai zu ɔalaa, ni wo sogɔ ga velei no ge daazeelini la wo ma. Ni naa laade, wa ɔidaaleve wafuun no.

³ Ge wo ɔalani ga faa ɔii mounpagi ga velei ge solɔni la ɔalaa: Kilista zaani ada-ɔotoiti faa zu, egevelei GALA Sevei bosu la,

⁴ maaguluni, buzegeve, e ɔula saai ya foloi zavasiei ma, egevelei GALA Sevei bosu la,

⁵ e ɔulani kelema Piyee ve, naa volu keela puugo maazu felegɔiti (12) be.

⁶ Naa volumna, kidaaleve nuiti e ɔulani kelema ti ve ɔɔma, ti-liegi leveni nu undoolugo (500) va. Naati ma moinmoin ka de vulua, tanigaani no ɔa de ti zaai.

⁷ Naa volumna, e ɔulani kelema Zake ve, naa volu keelaiti pe.

⁸ Ti pɛ poluma, é ɣulani ná balaa bè keɛma, nɛi kɛai eɣe doin saai pɛ dee ɣoozu, é va zoloo.

⁹ Mazoloo dɔivɛ keelaiti su, gaamazu maa la nɛeni gè va loli ga keela, toozei gè GALA ná-Egilisii wɔinzeɣeni.

¹⁰ Keɛ GALA ná-zaalai maavele ma, velel gè la, ná ga naa. Ná-zaalai é daa mà, naa la ɣeni ga wafuun faa. Naa li poun, toun gè botii ɣeevɛ é leve ti pɛ ba, tama ná ɔɔɔ laade, keɛ GALA ná-zaalai vɛ, é nɔun ba.

¹¹ Naa ɣa é ba, é ɣeni ga ná vɛ-o, ɔaa tiya vɛ-o, zekana gi tɛnɛgi wosu da, ze ma kana wo ɣidaaleveni la.

Gɔvɛiti buzeɣe vai

¹² Tɛi gi tɛnɛgi wosu ga Kilista wuzɛɣeni, é ɣula saai ya, leeni vaa zu wo zaama, tanigaani ti ɣeezu ma, gɔvɛiti ti la wuzɛɣe, ti va ɣula saai ya?

¹³ Ni gɔvɛiti ti la wuzɛɣe, ti va ɣula saai ya, deɣemu Kilista balaagi la ɣeni wuzɛɣeni, é ɣula saai ya.

¹⁴ Tama ni Kilista la ɣeni wuzɛɣeni, é va ɣula saai ya, naazu tɛnɛgi gi bosu, é ɣe ga faa naka, wa balaagi wa-ɣidaalevei ɣe ga faa naka.

¹⁵ Tama, ni gaama vɛ ga gɔvɛiti ti la wuzɛɣe, ti va ɣula saai ya, gi maanɛvɛ gi leve ga zɛ zeeleiti GALA tetema. Toozei gi ma zeele wooi woni ga GALA ge Kilista wuzɛɣeni, é kula saai ya. Keɛ ni é la ɣeni naa ɣeeni, ni gaama vɛ gɔvɛiti ti la wuzɛɣe, ti va ɣula saai ya.

¹⁶ Ni gɔvɛiti ti la wuzɛɣe, ti va ɣula saai ya, Kilista la ɣeni wuzɛɣeni mu, é va ɣula saai ya.

17 Ni Kilista la ɣeni wuzegeni, é va ɣula saai ya, wa-ɣidaalevei ɣea ga faa naka, wa de wa-ɣotoiti su.

18 Naazu ma, niiti ti ɣidaaleveai yegai de Kilista ma eyesu ti za, naati ti undaaviliga.

19 Ni niima eteai zu vaa nɔ ɣa, ade ɣitogai da Kilista va, ade maawɔinve, é leve nuɓuseiti pe ba.

20 Kele gaamazu, Kilista wuzegeni, é ɣula saai ya, naa ɣa é kitogi veezu la ga niiti ti zaai, ta wuzegɛ balaa, ti ɣula saai ya.

21 Mazɔɔ eɣevelei saai vaai la ga nu ɣilagi maavele, zenɔ ɣana, ɣoveiti buzegɛ vai balaa vaai la ga nu ɣilagi maavele.

22 Mazɔɔ eɣevelei ese pe ge saai maazɔɔsu da ga Adama maavele, zekana nɔ ese pe ka zenvui wo da volu balaa ga Kilista maavele.

23 Kele ese pe ta tosu, Kilista ɣa é ga ti pe ma mɔungi, naa vɔluma niiti ti ga Kilista nɔnɔiti, siegi zu é vaazu la.

24 Naa vɔluma gaabelai foloi ɣa zeeli niina, Kilista a masadai veena ɢeeɣe GALA zea, naazu é bega ga masadaiti pe koloɣolo, ta zobodaiti, ta zebɛiti.

25 Mazɔɔ keni Kilista masadai ɣe, eyesu GALA ge sili nuiti pe puu kɔɣɔwu.

26 Sili nui ma ɣaabelagi a koloɣolo, naa ɣa é ga saai.

27 Seveve GALA Sevei zu ga: «GALA ge aniiti pe puu kɔɣɔwu.»* Kele wooi nii é wosu ga «aniiti pe», koleve ga GALA ge la «anii pegi» naa zu, teigi é aniiti pe kolozu Kilista ve.

28 Siegi zu aniiti pe ti ɣolozu la Kilista ve, naazu to ɔɔɔi, Doun Zunui, toɣa unmaayei GALA be, nii é

* 15:27 15:27 Guy 8:7.

anii pɛ koloai bɛ, naa ɔa a kɛ GALA ge ɔɛ ga ma biigi fai pɛ su.

²⁹ A ɔsiɛ lɛɛ mɔnɔ naati ta-vai zu, niiti ti batizesu ɔvɛiti bɛ. Leeni ɔa ti ɔitogai ba ga ti sɔlɔɔ? Ni gaama vɛ ga ɔvɛiti ti la wuzeɔɛa, ti ɔula saai ya, lee vaa zu naati ti batizesu ɔvɛiti bɛ?

³⁰ Giya ma, leeni vaa zu gi faaɔaagi laawu lɛɛi pɛ daawu?

³¹ Folo-o-folo nà saai laawu, nà bosu wo ma ga ɔite, kɛɛleaiti, naama wasogi maavele ma, nii é zèa wa-vaa ma, da-ɔilibalai zu da de-Maliɔii Yesu Kilista.

³² Ni nuɔuseiti gaazu vai nɔ ɔa gɛ dɔbɔ zuaiti sakpeni la Efɛze, nà-tɔnɔgi ɔa naa zu ga leeni? Ni ɔvɛiti ti la wuzeɔɛu, ti va ɔula saai ya, «Ade daamii wo, de ɔɔle, mazɔlɔ da zaazu lina.»†

³³ A mina ɔɔɔ yaava: «Bɔɔla ɔɔiti ta ɔa nu zɔ pagɔiti koloɔolo.»

³⁴ A ɔale ma volu wo ɔɛvele vagoi ma, velei soloogai la. A ɔe koto ɔɛɛ vai va. Mazɔlɔ tanigaani ta wo zaama, ti la GALA kwɛɛ. Nà naa wosu wo unfe fai ma.

Kpusei buzeɔɛai, é ɔula saai ya

³⁵ Kɛɛ nui ta ɔa ɔɛ ma: «ɔvɛiti ta wuzeɔɛ ɔale, ti ɔula saai ya? Kpuse ɔɛgele ɔa ti vaazu sɔlɔɔsu?»

³⁶ Gimalala nu ɔa ga de! Ani ɔaei è dɔɔzu zooi wu, é la zɛnvui woga volu, kɛni a zaana.

³⁷ Nii è siinsu, naama ziinziin ganigi ɔɔlɔgi laade, é va ɔɛ vɔnɔsu, kɛni ma ɔɛzɛi, é ɔɛni ga moloi, ɔaa ani zuwu ɔiligi tanɔpɛ.

† 15:32 15:32 Eza 22:13.

³⁸ GALA ka kɔlɔgi veezu ma ɖaei ya, eɖeɖelei é pɔ la, ma ɖaei ɖilagilagi pɛ ka ɔɔɔɔ ɖɔlɔgi zɔlɔsu, eɖeɖelei GALA ge pɔ la.

³⁹ Kpɛɛaniiti kpusei la ga ani ɖila, nuɔusei nɔnɔi ɖa ná, suaiti tɔnɔi ɖe ná, wɔniiti tɔnɔi ɖe ná, kaleiti tɔnɔi ɖe ná.

⁴⁰ Geezu aniiti kɔlɔgiti ta ná, zooi ma aniiti kɔlɔgiti ti ɖe ná. Geezu geleiti kɔlɔgi ná-pagi ɖa ye, zou ma aniiti kɔlɔgi ná-pagi ɖe ye.

⁴¹ Foloji ná-pagi ɖa ye, alugi ná-pagi ɖe ye, somideɖaiti ta-pagi ɖe ye, somideɖaiti folo veleti ti la ɔni, anɛɛ somideɖai ta ɖa volozu é leve ta va.

⁴² Zekana é ɖeezu la ɔveiti ta wuzegena, ti ɖula saai ya. Siɛgi zu kpusei zaazu la, é la zooi wu, é luula. A wuzegena, é ɖula saai ya, toɖa niina ga saalala gelei.

⁴³ A ɖena laa zooi wu, maawɔinɔɛ, zebe la ba. A wuzegena, é ɖula saai ya, pagai, zebei ba.

⁴⁴ Siɛgi zu é lɔɔzu la zooi wu, toɖa ga kpuse ɖɔlɔgi. Siɛgi zu é wuzegɛzu la, é ɖula saai ya, GALA Zenvui ɖa a ɖe su. Uelei kpuse ɖɔlɔgi naa la, vele ɖana balaa kpusei naa la Zenvui su.

⁴⁵ Naa ɖa é ba, seɖeɖe GALA Seɖei zu ga: «Zunu mɔungi Adama ɖeeni ga zenvu su nu.»[‡] Kele Adama ma ɖaaɓelagi ɖa ga zenvui, nii é zenvui veezu.

⁴⁶ Nii é ga zenvu zu gelei, naa ese taade é va va, kenii kpuse zu gelei, naa vɔluma, zenvu zu gelei va leɖa va.

⁴⁷ Zunu mɔungi ɔeteni ga zooi ma vɔlɔi, zooi nɔnɔi ɖana. Zunui velesiɛi naa vaani, é zeɖe geezuɔɛ.

⁴⁸ Zɔiti ti ga zooi nɔnɔiti, naati kulavɛ ga zɔi nii

[‡] 15:45 15:45 Zen 2:7.

é ɓetɛni ga zooi ma wɔɔi. Zoiti ti ga geezu geleiti, naati kulawɛ ga zɔi, nii é vaani, é zɛgɛ geezuwɛ.

⁴⁹ Eɗɛvelei de ɗulaa la ga zunui é ɓetɛni ga zooi ma wɔɔi, zenɔ ɗana da ɗula la ga zɔi paai, é zɛgɛ geezuwɛ.

⁵⁰ Kɛɛleaiti, à wɛɛ nii gè pɔ gè bo, toɗa ga: Nii kpɛɛai ga kpusei ta jamai, naa la zooga é va nɔnɔ zɔɔɔ GALA ná-masadai zu. Zɔi ma é ga duula gelei, naa la zooga é va duulalala gelei zɔɔɔ.

⁵¹ A wɛɛ, nà dɔɔɗuzu vaa wosu wo ma: Ade pɛ de la zaa, kɛɛ ade pɛ da valibo,

⁵² yeeɗɛɗala go nɔ laawu, gaazulooma laa ɗila daawu, siegi zu puɔu gaaɓelagi vɛɛzu la. Mazɔɔɔ siegi zu é vɛɛzu la, gɔvɛiti ta wuzɛgɛ, ti ɗula saai ya, ga duulalala busei. Ada ma, ade pɛ da valibo.

⁵³ Mazɔɔɔ kɛni duula busei duulalala gelei loo ɗɔba, saa busei nii saalala gelei loo ɗɔba.

⁵⁴ Siegi zu duula busei nii a duulalala gelei loona la ɗɔba, saa busei nii a saalala gelei loona la ɗɔba, naama wooi laa ɗa zeeli niina, nii sɛvɛai ga:

«Zobogi zɔɔɔga metu saai ma!»§

⁵⁵ «Ee, saai, ɗa-zobogi ɗa mini?

Ee, saai, è-ma lologi ɗa mini?»*

⁵⁶ Saai ma lologi ɗa é ga kotoi, kotoi ná-zɛbɛi ɗa é ga tɔgi.

⁵⁷ Kɛɛ mamagi ɗa GALA bɛ, é zobogi veezu ade ya, ga de-Maliɗii Yesu Kilista maavele!

⁵⁸ Naa ɗa é ba, kɛɛleaiti, nɛɛnɔɗɔiti, à lo kpaan, wo mina jiikpi, à li luɗɔma Maliɗii ná-botii zu, wo ɗɛ

§ 15:54 15:54 Eza 25:8 bogɛ é zoloo Geleke woo zɛvɛ wɔɔɔmai ma.

* 15:55 15:55 Woz 13:14 bogɛ é zoloo Geleke woo zɛvɛ wɔɔɔmai ma.

sugwεε ga wo-mɔɔlezuvε la ɖεa ga wafuun Maligii ya.

16

Zeeɔ fai Zeluzalεme Egilisii vaa ma

¹ Nii ε ga zeemaaɔgi ma vaa, ε lo kidaaleve nuiti ba ti Zeluzalεme, ɔ ke eɖεvelei nɔ gε Egilisiiti kalagai da Galate yooi zu.

² Dɔɔɖɔi ma volo mɔungi ɖilagilagi pε, wo ɖilagilagi pε ge ani la ɖoba yε, nii a zoo da, eɖεvelei nɔ-zobogi la. A mina pɔa yeei maaɔɔun, ga wo va yeemaaɔɔ.

³ Siεgi zu nɔ vaana la, naama nuiti wa yeelo ti va, nɔ ti leve, ti ɖalivaa zεvεi ti ya, ti li ga wa-ɔɔba anii Zeluzalεme.

⁴ Ni nɔ ɔɔɖɔi keni gε li ɔalaa, gɔ siεi wo niina gɔ tiye.

Pɔle nɔ-siε wo fai ma levei

⁵ Nɔ levena Masedoane yooi zu, nɔ va niina wo vɔ bε, mazɔɔɔ nɔ levesu ga naama yooi zu vele.

⁶ Tanisu nɔ ku felegɔ ɖεεzu wo vɔ bε, ɔaa gε samai ɖε wo va, naa ɖa a ke wo da mɔazaa, vεti nɔ ɖε liizu nɔti.

⁷ Gε la pɔ ga gε va wo ɖaa, gε va leve nɔ, keε toɖa kisu ga gε yeeɖεɖalɔi ta ɖε wo vɔ bε, ni Maligii a laana ga.

⁸ Keε tama nɔ ɖεεzu gε yε Efεze eyεsu Pantekote voloi zeeli.

⁹ Mazɔɔɔ botii ɖε zobo pagɔi ma vεlɔla wolai laalaoge tũɖɔ, anεε ni sɔkpe nuiti mɔinuvε.

¹⁰ Ni Timɔte a vaana, ɔ ke wo dεε ga wo yeezeivε bu ga pagɔ wo zaama, mazɔɔɔ toɖa botii ɖεεzu ga nɔun kevele, Maligii nɔ-botii zu.

11 Naa ɔa é ba, nu nɔpɛ ge mina belevili. A maazaa, é ná-siei wo ga pagɔ, é zoo é zeeli mà ziileigi zu, mazɔɔ nà-o, ade-ɔeeleaiti-yo, ɔá maaɔunsu.

12 Nii é ga ade-ɔeeloin Apolɔse nɔnɔi, ɔè maanɛnɛni gola, ga ta ade-ɔeeleai zɔiti ti va wo vɔ be, kele é la ɔeni leveni ga ziimai niizu é va ke. Kele tama toɔa liizu, siegi zu a ná zɔɔna da.

Fali ɔaabelagiti

13 A wele ɔɔɔ ma, wo lo kpaan kidaalevei zu, wo zɛbezege, wo yiilɔ.

14 Nii kpein wo keezu, à ti pe ke ga nɛbei.

15 Kèeleaiti, wo Setefanase ná-peleyeɔei ɔwee, Akayi yooi zu, tiya ɔa ti ɔeni ga ma mɔungi, ti ɔidaaleve, ti ɔɔɔ lo GALA ná-nuiti maavaa ɔee vai zu. Nà wo maanɛnɛzu ga

16 wo ɔolo naa ɔefala nuiti be, ta naati pe, niiti ti botii ɔeezu vɔɔma ta tiye.

17 Kòozunɛvɛ Setefanaseni paa vai zu ta Fɔɔletunatuse, ta Akayikuse. Nii ɔè valani ma wo voluvelei, ti naa laazeelini.

18 Mazɔɔ ti ziileini, ti wa ɔalaa wo yiilei. A unfema ve naa ɔefala nuiti be.

Tuɔ gooiti

19 Azi yooi zu Egilisiiti ta wo luɔsu. Akilase ta Pilisile, é ɔo Egilisii va é gaalebai wosu ta-velei wu, naati ɔalaa ta ta-luɔ gooi laazeelizu wo ma, Maligii laaseigi zu.

20 Ade-ɔeeleaiti pe ta wo luɔsu. A ɔɔɔ luɔ ga nɛnɛi.

21 Nà Pɔle, nà ɔɔɔi zèevogi ɔa ɔè wo luɔsu da.

22 Ni nui ta la Maligii nɛni ve, kotove!

Malanata (vaana, gi-Maliḡii)!

²³ Maliḡii Yesu ná-zaalai ye wo va.

²⁴ Nà-nεεbei ḡa wo pe wo va, ada-ḡilibalai zu da Yesu Kilista.

GALA Daawoo Zeyi
Portions of the Holy Bible in the Toma language of
Guinea
Des portions de la Sainte Bible dans la langue de la
Guinée Toma

copyright © 2023 Pioneer Bible Translators and The Bible Society in
Guinea-Conakry

Language: Toma

Translation by: Pioneer Bible Translators

Texte copyright © 2023 Traducteurs Pionniers de la Bible et Alliance
Biblique en Guinée.

Cette œuvre est mise à disposition selon les termes de la Licence Creative
Commons Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification
4.0 International.

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in
any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2025-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 8 Jul 2025 from source files
dated 9 Jul 2025

95f995fa-1e05-5170-a262-d0f7dabeeddf